

Veiligheidsregio Rotterdam-Rijnmond

Bijlage:

- Algemene informatie Ontwikkelagenda
- Uitwerking scenario 1, 2 en 3
- Financiën

Inhoud

1. Algemene informatie Ontwikkelagenda	3
1.1 Achtergrond.....	3
1.2 Scope project Ontwikkelagenda.....	4
2 Context Veiligheidsregio Rotterdam-Rijnmond	6
2.1 Wettelijke taken.....	6
2.2 Landelijke samenwerking.....	8
3 Uitwerking scenario's	9
Scenario 1: Basis beperkt op orde.....	10
Scenario 2: Basis op orde.....	13
Scenario 3: Toekomstbestendig	20
3.1 Aanvullende toelichting Omgevingswet	25
3.2 Aanvullende toelichting Multi Intelligence Center	28
3.3 Aanvullende toelichting Informatievoorziening.....	31
4 Financiën	33
4.1 Meerkosten per scenario.....	33
4.2 Meerkosten per scenario per gemeente	35
4.3 Verschuivingen in begroting.....	36
4.4 Ontwikkeling van het gemeentefonds	37

1. Algemene informatie Ontwikkelagenda

1.1 Achtergrond

In opdracht van het Algemeen Bestuur werkt de Veiligheidsregio Rotterdam-Rijnmond (VRR) aan een ontwikkelagenda voor de komende jaren. Doelstelling daarvan is het bepalen van het gewenste veiligheidsniveau en de daarbij behorende begrotingsomvang. Het takenpakket van de VRR is in ruim 10 jaar aanzienlijk verbreed. De extra taken hebben echter niet altijd geresulteerd in extra middelen.

Op 26 mei jl. is in een conferentie met de leden van het Algemeen Bestuur gesproken over diverse nieuwe ontwikkelingen die gevolgen hebben voor de dienstverlening van de VRR:

- Verstedelijking (inclusief hoogbouw), klimaat- en energietransitie;
- De komst van de Omgevingswet;
- Digitalisering, informatisering en robotisering;
- Het belang van een robuuste crisisorganisatie die ook ingezet kan worden voor 'creeping crises' zoals Brexit, extreem weer, Covid-19, digitale ontwrichting etc.;
- Gewijzigde inzetbaarheid van vrijwilligers bij de brandweer.

Tevens is in de bestuurlijke conferentie een toelichting gegeven op de verhouding van gemeentelijke inkomsten en uitgaven aan de VRR vanuit het gemeentefonds (subcluster brandweer en rampenbestrijding) en is een beeld gegeven van de inventarisatie van ontwikkelpunten.

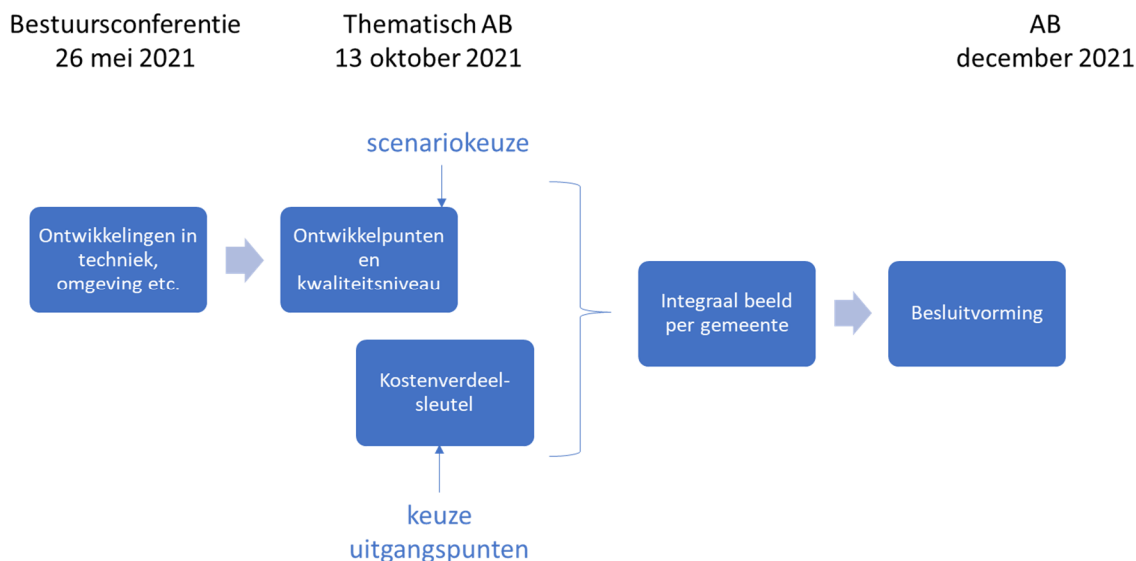
De bestuursconferentie heeft een aantal conclusies opgeleverd die meegenomen worden in de vervolgstappen van het project Ontwikkelagenda:

- De Veiligheidsregio Rotterdam-Rijnmond heeft een hoog risicoprofiel, waar nieuwe ontwikkelingen veel invloed op hebben. De VRR heeft daar tot op heden binnen de bestaande mogelijkheden op geanticipeerd, maar heeft haar grenzen bereikt.
- Het Algemeen Bestuur onderschrijft de noodzaak om in te spelen op de genoemde ontwikkelingen om de missie in de maatschappij blijvend te kunnen waarmaken.
- Uit onderzoek blijkt dat het waar mogelijk anticiperen op nieuwe ontwikkelingen ten koste is gegaan van de capaciteit en de vakbekwaamheid in de basiszorg. Het Algemeen Bestuur wil dat de kwaliteit weer op het benodigde niveau komt en wil dat daar voorstellen voor worden uitgewerkt.
- Het Algemeen Bestuur wil weten wat de consequenties voor de regionale meerjarenbegroting van de VRR zijn wanneer de organisatie weer op het gewenste kwaliteitsniveau gebracht wordt en wanneer op de genoemde externe ontwikkelingen geanticipeerd wordt.
- Het Algemeen Bestuur ervaart eigenaarschap om naar elkaar en naar de VRR zo spoedig mogelijk duidelijkheid te scheppen over het gewenste kwaliteitsniveau en de bijbehorende begrotingsomvang.

In vervolg op de bestuursconferentie ontwikkelagenda is aan de portefeuillehouders van het Dagelijks Bestuur gevraagd om voorstellen uit te (laten) werken in een bestuurlijke discussienotitie ter behandeling in een thematische vergadering van het Algemeen Bestuur op 13 oktober 2021. Het is gewenst dat hierbij ook een relatie wordt aangebracht met het risicoprofiel van de VRR en de wettelijke taken. Tevens is de wens geuit om een bredere discussie met de leden van het Algemeen Bestuur te voeren over de vraag hoe breed het takenpakket van de VRR georiënteerd zou moeten zijn. Deze vraag richt zich vooral op de domeinen crisisbeheersing, digitalisering en omgevingsveiligheid.

In deze discussienotitie zijn de eerder geïnventariseerde ontwikkelpunten geordend langs de bestuursportefeuilles van de DB-leden. Per portefeuille is een aantal scenario's uitgewerkt, waarbij voor ieder scenario wordt aangegeven wat het beoogd resultaat, de financiële onderbouwing en de implementatietijd is.

Ter voorbereiding op de bestuurlijke besluitvorming over de financieringssysteem (kostenverdeelsleutel van de 15 inliggende gemeenten), loopt op dit moment een separaat traject. De uitkomsten daarvan zijn opgenomen in het advies kostenverdeelsleutel.

De uitkomsten van het project ontwikkelagenda zullen worden gebruikt als input voor het VRR meerjaren-beleidsplan 2023-2027 en voor de VRR Kadernota 2023. Definitieve besluitvorming door het bestuur over het gewenste veiligheidsniveau binnen de VRR en de daarbij behorende begrotingsomvang is voorzien in december 2021.

1.2 Scope project Ontwikkelagenda

De scope van het project Ontwikkelagenda is ongewijzigd ten opzichte van de eerdere projectomschrijving. Dat betekent dat binnen de scope van de discussienotitie de volgende onderdelen vallen:

- Brandweer
- Risico- & Crisisbeheersing, inclusief GHOR en Industriële Veiligheid
- Bedrijfsvoering

Buiten de scope vallen:

- De Taakdifferentiatie brandweer. De taakdifferentiatie zal consequenties voor de organisatie hebben, waarbij de landelijke discussie zich in ieder geval richt op het afschaffen van kazernering en consignering. De inzet van het Veiligheidsberaad is dat de meerkosten als gevolg van de taakdifferentiatie gedragen worden door het Rijk. Om die reden is de taakdifferentiatie in dit rapport buiten de scope gehouden. Dat laat onverlet dat er mogelijk wel kosten bijkomen die binnen de brandweer begroting een plek moeten krijgen (onder onvoorziene kosten).
- Bevolkingszorg. Op basis van een plan van aanpak Bevolkingszorg 'basis op orde' wordt door de gemeenten gewerkt aan de doorontwikkeling naar een hoogwaardige gemeentelijke crisisorganisatie in de regio. In het rapport van de evaluatiecommissie Wet veiligheidsregio's is voorgesteld om de veiligheidsregio's een sterkere regierol te geven op bevolkingszorg, waarbij de veiligheidsregio's moeten zorgen voor coördinatie en samenhang. De omvang van dit ontwikkelpunt is nog niet bekend omdat nog geen besluitvorming heeft plaats gevonden over de mate waarin de VRR deze coördinatie op zich gaat nemen.

- Ambulancezorg. Ambulancezorg wordt door de zorgverzekeraars gefinancierd en maakt derhalve geen onderdeel uit van gemeentelijke financiering. Om die reden valt ambulancezorg buiten de scope van de ontwikkelagenda (hiervoor loopt een separaat traject met bestuurlijk portefeuillehouder dhr. Lamers).
- Gemeenschappelijke meldkamer (GMK). Vanwege de Wijzigingswet meldkamers is per 1 januari 2020 het beheer / bedrijfsvoering van de GMK van het bestuur van de VRR naar de Landelijke Meldkamer Samenwerking (LMS) verschoven. Dit heeft o.a. als gevolg dat het bestuur van de veiligheidsregio niet meer verantwoordelijk is voor de gemeenschappelijke meldkamer in zijn geheel, maar alleen nog voor de meldkamerfunctie voor brandweer, crisisbeheersing en geneeskundige hulpverlening.

2 Context Veiligheidsregio Rotterdam-Rijnmond

Aan de portefeuillehouders van het AB VRR is gevraagd om voorstellen uit te (laten) werken om het kwaliteitsniveau van de dienstverlening weer op het benodigde niveau te brengen, zodat geanticipeerd kan worden op externe ontwikkelingen. Het AB heeft de wens geuit dat hierbij ook een relatie wordt aangebracht met het risicoprofiel van de VRR en de wettelijke taken.

2.1 *Wettelijke taken*

De taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden van de VRR zijn vastgesteld in de Wet veiligheidsregio's en in de Gemeenschappelijke Regeling Veiligheidsregio Rotterdam-Rijnmond.

Het gaat hierbij globaal genomen om de volgende hoofdtaken die namens de vijftien deelnemende gemeenten worden uitgevoerd:

- Brandweezorg; de belangrijkste taak van de brandweer is het voorkomen, beperken en bestrijden van branden en gevaren bij ongevallen (anders dan brand).
- Uitvoeren van ambulancezorg (door ambulancezorg Rotterdam-Rijnmond)¹
- Rampenbestrijding en crisisbeheersing
- Risico- en crisiscommunicatie
- Risicobeheersing²
- Uitvoeren van GHOR-taken (Geneeskundige Hulpverleningsorganisatie in de regio)
- Aanschaffen en beheren gemeenschappelijk materieel
- Coördinatie gemeentelijke crisisbeheersing (bevolkingszorg)
- Meldkamerfunctie voor brandweer, crisisbeheersing en geneeskundige hulpverlening
- Inrichten en instandhouden van de informatievoorziening binnen de veiligheidsregio en andere bij de rampenbestrijding betrokken organisaties

Naast bovenstaande wettelijke taken voert de VRR een aantal niet-wettelijke taken uit. De VRR adviseert gevraagd en ongevraagd over de risico's en effecten op de fysieke leefomgeving in onze regio. Hiermee wordt bereikt dat veiligheid adequaat en tijdig wordt meegenomen in bestuurlijke afwegingen over ruimtelijk gebruik en ruimtelijke ontwikkeling. Tevens biedt de VRR een bestuurlijk platform voor bespreking van actuele sociaal-maatschappelijke veiligheidsthema's. Voorbeelden van deze onderwerpen zijn: vuurwerkproblematiek tijdens de jaarwisseling, voorbereiding op de Brexit en opvang van vluchtelingen in de regio.

Binnen de brandweer gaat het o.a. om de volgende niet-wettelijke taken:

- In afstemming met ARR assisteren bij het afhijsen van patiënten
- Inzet als first responder bij reanimatie/AED-inzetten binnen de regio.
- De taken van het Quick Response Team (QRT) in het kader van terrorismegevolgbestrijding
- Deelname aan het hoogtereddingsteam (HRT)
- Deelname aan het Team digitale verkenning (drones, blusrobot en sonar)
- Duiken en oppervlakteredding
- Scheepsbrandbestrijding
- 25 KV (testen spanningsloosheid bovenleiding bij incidentbestrijding op het spoor)

¹ De regionale ambulancevoorziening is geen taak die volgt uit de Wet veiligheidsregio's, maar is vastgelegd in de gemeenschappelijke regeling van de VRR.

² Het domein risicobeheersing richt zich met name op de beperking van risico's en het beperken van effecten als deze risico's zich voordoen. Binnen de VRR betekent dit het voorkomen, beperken en bestrijden van inbreuken op de veiligheid van de mens en zijn omgeving t.a.v. (geneeskundige) hulpverlening, brand, explosie, gevaarlijke stoffen, natuurgeweld en infrastructuur.

In artikel 10b van de Wet veiligheidsregio's (Wvr) is de adviestaak van de veiligheidsregio in het kader van risicobeheersing opgenomen. Veiligheidsregio's moeten deze taak volgens artikel 14 lid 2 Wvr beschrijven in hun beleidsplan. In het VRR beleidsplan 2018-2022 zijn de volgende niet-wettelijke taken op het gebied van risicobeheersing opgenomen:

- Participeren in de ontwikkeling van omgevingsvisies.
- Adviseren over bestemmingsplannen, omgevingsplannen, eventuele projectbesluiten en andere besluiten in het kader van ruimtelijke ordening.
- Adviseren over aanvragen om een evenementenvergunning.
- Adviseren van het bevoegd gezag op het gebied van bluswater en bereikbaarheid van hulpverleningsdiensten.
- Nemen van maatregelen voor beheersbaarheid van risico's op het gebied van industriële veiligheid voornamelijk in het havengebied van Rotterdam, maar ook daarbuiten.³
- Adviseren over onder andere landelijke richtlijnen, beleidsregels en handreikingen op het gebied van omgevingsveiligheid (bijvoorbeeld PGS-reeksen, handhavingsstrategieën).
- Adviseren over wet -en regelgeving op het gebied van omgevingsveiligheid.
- Adviseren op- en toetsen van brandbeveiligingsinstallaties op de daarvoor geldende normen.
- Invullen van een toezicht-, handhaving- en controleregime namens het bevoegd gezag op het gebied van brandveiligheid.
- Advisering van gemeenten, de provincie en de rijksoverheid in het kader van omgevingsveiligheid.

De adviestaak van de VRR op het gebied van externe veiligheid binnen de omgeving omvat zowel wettelijke als niet-wettelijke taken. Sinds 2006 ontvangt de VRR gelden uit het Programma Externe Veiligheid (PF-EV) voor de taakuitvoering op het gebied van Externe Veiligheid. Dit programma is in 2015 omgedoopt tot Impuls Omgevingsveiligheid (IOV). De wijze van programmafinanciering voor deze taakuitvoering liep tot voor kort via de provincie en is per 2021 beëindigd. Vanaf 2021 komen de gelden voor deze taken beschikbaar via een doeluitkering in het Gemeentefonds.

De wet en het besluit VR is niet uitputtend in de taakbeschrijving van de veiligheidsregio. Hieronder zijn de belangrijkste taken opgesomd die via expliciete besluiten c.q. de programmabegroting zijn toebedeeld aan de veiligheidsregio. De volgende taken kunnen beschouwd worden als een zogenaamde 'gebonden taak', die in opdracht van de 15 gemeenten door de VRR worden uitgevoerd:

- Programma Veilig Leven
- Evenementenadvisering
- Toezicht op het gebied van brandpreventie

³ Het gaat hier o.a. om de aanwijzing van inrichtingen als bedrijfsbrandweerplichtige bedrijven, de advisering aan het bevoegd gezag Wabo ten aanzien van vergunningverlening (milieu) in het industriegebied van Rotterdam-Rijnmond en om de toezichthoudende en handhavende taken bij bedrijven.

2.2 Landelijke samenwerking

Inleiding

Voor diverse ontwikkelpunten die zijn opgenomen in de scenario's geldt dat sprake is van samenwerking tussen de veiligheidsregio's op landelijk niveau. Zo heeft de VRR een team scheepsbrandbestrijding paraat staan voor het eigen grondgebied dat op verzoek assistentie verleent aan andere veiligheidsregio's. Dit geldt ook voor natuurbrandbestrijding en de inzet van drone teams.

Voor het grootschalig brandweeroptreden (GBO-SO) geldt dat de veiligheidsregio's dit gezamenlijk landelijk hebben opgepakt, zodat bij de bestrijding van grote incidenten wordt samenwerkt en de expertise en slagkracht kan worden gebundeld. Om complexe incidenten te kunnen aanpakken die zich zelden voordoen, maar waarvan de impact groot is wanneer het toch gebeurt, zijn er vier landelijke specialismen ingericht:

- Technische Hulpverlening (STH)
- Natuurbrandbeheersing (NBB)
- Incidentbestrijding Gevaarlijke Stoffen (IBGS)⁴.
- Logistiek en Ondersteuning (L&O).

De Raad van Commandanten en Directeuren Veiligheidsregio (RCDV) is te zien als de kern van het netwerk waarin op landelijk niveau wordt samengewerkt. Onderstaand is op hoofdlijnen toegelicht hoe deze landelijke samenwerking is vormgegeven. Voor een aantal ontwikkelingen geldt dat behalve landelijke samenwerking op inhoud, ook sprake is van een landelijke financieringscomponent. Dit geldt bijvoorbeeld voor landelijke samenwerking op het gebied van de energietransitie, informatievoorziening en waterveiligheid. Hierbij dient opgemerkt te worden dat de genoemde bedragen in scenario 2 en 3 aanvullingen zijn op het huidige begrote bedrag dat de VRR nodig heeft om aan te kunnen sluiten op de expertise die op landelijk niveau wordt uitgewisseld. Het betreft dus enkel opname van de meerkosten die nodig zijn voor de daadwerkelijke uitvoering van taken in de regio.

Landelijke samenwerkingsstructuur

In het overleg van de RCDV (directeuren en commandanten veiligheidsregio's) komen de diverse landelijke ontwikkelingen samen en worden deze met elkaar verbonden. De RCDV benoemt de strategische thema's waarop landelijk moet worden samengewerkt. Dat zijn thema's rond de visie/strategie van veiligheidsregio's, thema's met grote financiële impact en/of bestuurlijk relevante thema's. Hier vindt ook de afweging en besluitvorming plaats rondom de strategische koers van de landelijke samenwerking. Vanwege de behoefte bij veiligheidsregio's om nieuwe thema's (met partners) snel en adequaat op te kunnen pakken wordt gewerkt met een flexibele samenwerkingsstructuur, zodat afhankelijk van het onderwerp ook het Instituut Fysieke Veiligheid (IFV), de Rijksoverheid en partners aan kunnen sluiten.

IFV als partner in de uitvoering

In de landelijke samenwerking rond de RCDV biedt het IFV kennis en ondersteuning aan de vakraden en taskforces in de vorm van het leveren van bijv. secretarissen of projectleiders. In het agendaoverleg RCDV zitten de voorzitters van de regiooverleggen van de Vakraden en daar wordt jaarlijks met het IFV afgestemd over de jaarplannen van de vakraden, taskforces en programma's (incl. bemensing en budgetten). De zakelijke afspraken die hieruit volgen worden gecontracteerd in het jaarplan IFV. De kosten die het IFV op basis van dit jaarplan bij de veiligheidsregio's in rekening brengt bestaan uit o.a. kosten voor gemeenschappelijke werkzaamheden voor veiligheidsregio's en kosten die individueel per veiligheidsregio in rekening worden gebracht op facturatiebasis voor bijv. specifieke opleidingen of trainingen.

⁴ Het CBRNe (Chemische, biologische, radiologische en/of nucleaire middelen, eventueel in combinatie met explosieven) peloton is gestationeerd op Goeree-Overflakkee. Rotterdam-Rijnmond is één van de zes landelijke CBRNe-steunpuntregio's.

3 Uitwerking scenario's

In vervolg op de bestuursconferentie van 26 mei 2021 en ter voorbereiding op de bespreking van de Ontwikkelagenda op 13 oktober 2021 zijn per bestuurlijke portefeuille 4 scenario's uitgewerkt. De vier scenario's zijn hieronder weergegeven. Scenario 2 en 3 bevinden zich in de 'groene zone', waarbij de kwaliteit VRR-breed weer op orde is.

	Scenario	Kwaliteit	Meerkosten
0	Huidig budget	Onvoldoende	
1	Basis beperkt op orde	Bijna voldoende	+ € 5,6 mln.
2	Basis op orde	Goed	+ € 9,5 mln.
3	Toekomstbestendig	Toonaangevend	+ € 13,2 mln.

In de thematische vergadering van 13 oktober jl. heeft het bestuur het volgende onderschreven:

- De VRR is als crisisorganisatie toonaangevend in Nederland en het is noodzakelijk om hierin te investeren, zodat de organisatie op dit niveau kan blijven acteren.
- De VRR moet een lerende organisatie zijn en moet nieuwe kennis op kunnen bouwen.
- Er zijn veel ontwikkelingen in de samenleving waarbij veiligheid om aandacht vraagt. Denk daarbij aan verdere verdichting van woningbouw en industrie, kennis van nieuwe crisis en incidenten en nieuwe ontwikkelingen op het gebied van infrastructuur, zoals vervoer door de lucht.
- De VRR moet toonaangevend blijven en de basis voor gedegen brandweezorg en crisisbeheersing dient – ook in financieel opzicht - op orde te zijn.

Ten aanzien van de scenario's uit de Ontwikkelagenda heeft het Algemeen Bestuur erkend dat de basisdienstverlening van de VRR op orde gebracht moet worden om te voldoen aan de huidige eisen en is een voorkeur uitgesproken voor scenario 2 (Basis op orde). Daarbij is gevraagd om een gefaseerde opbouw van de kosten in de jaren 2023 tot en met 2026. Het Algemeen Bestuur heeft verzocht om ten aanzien van een aantal ontwikkelpunten uit scenario 2 nadere onderbouwing te geven. In onderstaande uitwerking van de scenario's is een nadere onderbouwing opgenomen van de ontwikkelpunten: informatievoorziening en informatiebeveiliging, de omgevingswet en het Multi Intelligence Center (MIC).

Scenario 1: Basis beperkt op orde

	Scenario	Kwaliteit	Meerkosten
1	Basis beperkt op orde	Bijna voldoende	+ € 5,6 mln.

In dit scenario worden alleen de belangrijkste knelpunten aangepakt. Dat betekent dat er € 5,6 mln. extra beschikbaar wordt gesteld voor capaciteit en vakbekwaamheid.

Ontwikkelpunten scenario 1

1.1	Vakbekwaam worden en blijven
Beschrijving	De vakbekwaamheid binnen de brandweer is niet op orde. De VRR heeft één van de meest complexe risicoprofielen van Nederland maar de brandweer is steeds minder goed opgeleid en voorbereid om veilig en effectief te kunnen optreden bij incidenten.
<i>Vakbekwaam worden</i>	Als gevolg van allerlei maatschappelijke ontwikkelingen - zoals een verminderde beschikbaarheid van vrijwilligers tijdens daguren, kortere dienstverbanden, vergrijzing personeelsbestand, tweede loopbaanbeleid -, is de doorstroom van personeel fors gestegen. Om de bezetting van bluseenheden te kunnen continueren moet vaker aanvullend beroepspersoneel worden ingezet en moeten extra vrijwilligers worden aangetrokken. Dit brengt hogere kosten met zich mee omdat nieuw personeel moet worden opgeleid en zittend personeel aanvullend moet worden opgeleid voor de diverse taken en functies.
<i>Vakbekwaam blijven</i>	Naast het vakbekwaam worden is ook het vakbekwaam blijven een steeds groter probleem geworden. Als gevolg van beperkte financiële middelen is hierbij een ongewenst onderscheid ontstaan tussen brandweervrijwilligers en beroepspersoneel. Het minimale basisniveau aan vakbekwaamheid wordt in veel gevallen niet meer gehaald. Daarnaast is er door de beperkte capaciteit en middelen te weinig aandacht voor nieuwe maatschappelijke en technologische ontwikkelingen en schiet de capaciteit om effectief te kunnen leren van incidenten tekort.
<i>Verplichte rijvaardigheids-training</i>	Vanwege hun voorbeeldfunctie hebben ongevallen met voorrangsvoertuigen, los van de gevolgen voor de gedupeerden, vaak een grote maatschappelijke impact. Voor deze verplichte rijvaardigheidstrainingen is geen extra budget beschikbaar waardoor slechts een kleine groep chauffeurs incidenteel deze verplichte rijvaardigheidstrainingen hebben gevolgd. Daarbij hebben er binnen de VRR in de afgelopen jaren daadwerkelijk een aantal zware ongevallen met voorrangsvoertuigen voorgedaan die het belang van deze rijvaardigheidstrainingen hebben onderstreept.
Benodigde Financiën	<ul style="list-style-type: none"> • De meerkosten van dit ontwikkelpunt bedragen jaarlijks € 4,45 mln. • Opleidingsruimte voor 50 nieuwe medewerkers per jaar (in plaats van 24); • Opleidingsruimte voor 36 nieuwe medewerkers vanwege de verwachte gemiddelde uitstroom van 36 beroepsmedewerkers als gevolg van het 2^e loopbaan; • De formatie aanpassen om 36 nieuwe beroeps eerder in dienst te nemen om ze in staat te stellen hun opleiding te volgen; • Vrijwilligers oefenen 1 keer per 1 a 2 jaar realistisch i.p.v. van 1 keer per 2 a 3 jaar; • Verplichte rijvaardigheidstraining • De afdeling vakbekwaamheid op orde brengen o.a. door meer kwantitatieve en kwalitatieve instructiecapaciteit, moderner materieel, betere ondersteuning en meer vermogen om ervoor te zorgen dat we leren van incidenten.
Risico's	<ul style="list-style-type: none"> • Onveilige situaties op de werkvloer en (bijna-)ongevallen. • Onvoldoende effectief kunnen optreden bij incidenten.
Evaluatie-commissie WVR	<p>De evaluatiecommissie WVR adviseert om in de nieuwe wetgeving vast te leggen dat AB's van veiligheidsregio's investeren in het lerend vermogen van de brandweer:</p> <p>Blijvend leren/blijvende verandering: zorgen dat kennis uit onderzoek en evaluaties terugkeren in het onderwijs en vervolgens op de werkvloer, zowel bij repressie als bij preparatie. Evaluaties zijn niet het einde van het leren van een incident, maar onderdeel van een verbeterproces.</p> <p>Het lerend vermogen bij de brandweer moet gericht zijn op kwaliteit, niet op het 'afvinken' van doelen en het beperken of beheersen van het opleidingsbudget.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het lerend vermogen bij de brandweer moet gericht zijn op kwaliteit, niet op het 'afvinken' van doelen en het beperken of beheersen van het opleidingsbudget. • Om echt te leren en ontwikkelen is niet alleen de harde, technische kant van het vak van belang, maar vooral ook de soft skills; coaching kan daaraan bijdragen.

1.2	Versterken piketorganisatie
Beschrijving	<ul style="list-style-type: none"> Medewerkers in de piketorganisatie vervullen cruciale functies in de processen leiding & coördinatie, logistiek en ondersteuning tijdens incidentbestrijding en crisisbeheersing. In totaal worden bij de VRR door ruim 80 piketfunctionarissen meer dan 25.000 uren in piket gedraaid. Dat is gemiddeld 50% meer dan de 200 uur die in de aanstelling is opgenomen.
Benodigde financiën	<ul style="list-style-type: none"> De meerkosten van dit ontwikkelpunt bedragen jaarlijks € 1,15 mln. Uitbreiding piketorganisatie
Risico's	<ul style="list-style-type: none"> Ingrijpende gevolgen voor vakbekwaamheid, continuïteit en welzijn van piketmedewerkers; Stress en druk op de privésituatie van piketmedewerkers; Onveilige situaties bij incidenten; Kwaliteit, continuïteit en toekomstbestendigheid piketorganisatie staat onder druk (mede door toenemende vergrijzing in groep piketmedewerkers); Koude taken piketmedewerkers worden minder effectief uitgevoerd.

Scenario 2: Basis op orde

	Scenario	Kwaliteit	Meerkosten
2	Basis op orde	Goed	+ € 9,5 mln.

In dit scenario wordt de basisdienstverlening van de VRR op orde gebracht om te voldoen aan de huidige eisen. Dat betekent dat de veiligheidsregio beter toegerust is voor het bestrijden van incidenten in hoogbouw en dat de informatievoorziening en informatiebeveiliging op orde worden gebracht. Daarnaast kan de organisatie zich aanpassen op de nu al ervaren gevolgen van klimaatverandering en energietransitie en kan de VRR haar coördinerende rol die tijdens Covid-19 en andere recente crises en incidenten cruciaal bleek te zijn, structureel borgen. Tenslotte kan de VRR zich in dit scenario organiseren op de komst van de omgevingswet, maar dat is optioneel. De voor dit scenario totaal benodigde extra middelen bedragen € 9,5 mln.

Ontwikkelpunten scenario 2

2.1	Taakverandering VRR door Omgevingswet ⁵
Beschrijving	<ul style="list-style-type: none"> Een aantal grote maatschappelijke ontwikkelingen noodzaken de veiligheidsregio adequater te reageren op allerlei initiatieven in gebruik van 'ruimte', inzet van nieuwe vormen van energie en consequenties van klimaatverandering in verband met gevolgen voor de veilige en gezonde leefomgeving. De stelselherziening Omgevingsrecht – bestaande uit de Omgevingswet en de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen – vraagt van lokale (maar ook andere) overheden om een nieuwe manier van werken, waarbij participatie en inspraak een belangrijk en groot onderdeel zal zijn. De veiligheidsregio wordt door de wetgever gezien als een interne 'dienst' (want verlengd lokaal bestuur) en is daarom niet apart genoemd, maar moet wel mee in die nieuwe methode van werken. Door de stelselherziening Omgevingsrecht krijgen gemeenten ook een grotere rol bij de inrichting van de omgeving, zo kan er bijvoorbeeld lokaal beleid worden opgesteld voor het gebruik van de ruimte binnen zogenaamde aandachtsgebieden. Om dit op een veilige manier plaats te laten vinden wordt de VRR nu al ingezet door gemeenten om aan de voorkant mee te denken vanuit veiligheidsoptiek, omdat deze specifieke, integrale expertise alleen bij de VRR beschikbaar is. Hierbij gaat het niet alleen om aansluiten bij omgevingstafels e.d., maar om het volledige spectrum van advisering en toezicht voor gemeenten en bevoegd gezag bij complexe dossiers. Aangesloten blijven bij maatschappelijke ontwikkelingen vraagt om nieuwe en een gedeeltelijke verschuiving van werkzaamheden binnen de veiligheidsregio. De aard en omvang van de vele nieuwe initiatieven in het kader van effectiever ruimtegebruik, energietransitie en klimaatadaptatie betekent ook een grotere werklast en vraagt daarom ook om meer inzeturen van de medewerkers van de VRR.
Benodigde financiën	<ul style="list-style-type: none"> Voor de aangepaste dienstverlening van de VRR in het nieuwe omgevingsrecht wordt €1 mln gevraagd. Deze kosten worden breed ingezet. De investering is met name nodig voor gemiddeld hoger ingeschaald personeel. In totaliteit hangt ruim de helft van de verwachte meerkosten op het gebied van advisering samen met het vooroverleg.
Risico's	<ul style="list-style-type: none"> Door maatschappelijke ontwikkelingen worden dossiers complexer, en door de omgevingswet komen meer bevoegdheden bij het lokaal gezag te liggen waardoor ook het aantal dossiers zal toenemen. Er is onvoldoende capaciteit voor de verdere voorbereiding op de komst van de Omgevingswet en Wet Kwaliteitsborging voor het Bouwen. Wanneer niet in dit ontwikkelpunt wordt geïnvesteerd zal door de VRR slechts marginaal invulling gegeven worden aan het aansluiten bij omgevingstafels, omgevingsplannen, vooroverleggen bij vergunningen en beleidsontwikkeling t.b.v. inwerkingtreding omgevingswet. Wanneer niet wordt geïnvesteerd in extra deskundigheid en capaciteit in de vorm van personeel en opleidingen, is de VRR onvoldoende in staat om haar adviserende en toezichthoudende rol adequaat te blijven vervullen voor gemeenten en bevoegd gezag bij complexe dossiers. Daarnaast ontbreekt dan ook de deskundigheid om hulpverleners adequaat voor te bereiden op (nieuwe) risico's. Dit leidt mogelijk tot incidenten die voorkomen hadden kunnen worden, of incidenten waarbij een inzet voor hulpdiensten onnodig ingewikkeld en gevaarlijk is.

⁵ Een uitgebreide onderbouwing bij dit ontwikkelpunt is opgenomen in paragraaf 3.1.

2.2	Expertise en materieel hoogbouwbrandbestrijding
Beschrijving	<ul style="list-style-type: none"> Binnen de regio Rotterdam-Rijnmond worden veel nieuwe (zeer) hoge gebouwen neergezet. Op dit moment is de brandweer Rotterdam-Rijnmond echter geen expert op het gebied van hoogbouw-brandbestrijding, terwijl dit wel één van de punten uit de missie van de VRR is en dit op basis van het risicoprofiel ook verwacht mag worden.
Benodigde financiën	<ul style="list-style-type: none"> De jaarlijkse meerkosten bedragen € 250k. Hiervoor zijn investeringen nodig in kennis, kunde, materieel en materiaal. Er zijn aanvullende middelen nodig voor grootschalig optreden (bijvoorbeeld containers met vluchtmaskers, smokestoppers en andere middelen). Op dit moment komen hoogwerkers tot 30 meter. Er moet onderzocht worden wat de mogelijkheden van hoogwerkers zijn die bijvoorbeeld tot 70 meter komen.
Risico's	<ul style="list-style-type: none"> Wanneer er niet geïnvesteerd wordt in hoogbouwbrandbestrijding kan er niet effectief en veilig opgetreden worden bij incidenten in hoge gebouwen. Onveilige situaties voor eigen personeel wanneer er niet geïnvesteerd wordt in kennis van hoogbouwbrandbestrijding.

2.3	Professionalisering Bevolkingszorg
Beschrijving	<ul style="list-style-type: none"> Voor Bevolkingszorg is op dit moment alleen de ambtelijke ondersteuning belegd bij de VRR en onderdeel van de begroting. Op basis van een plan van aanpak Bevolkingszorg 'basis op orde' wordt gewerkt aan de doorontwikkeling naar een hoogwaardige gemeentelijke crisisorganisatie in de regio. Zowel in het rapport van de evaluatiecommissie Wet veiligheidsregio's als in het kabinetsstandpunt daarop, is voorgesteld om de veiligheidsregio's een sterkere regierol te geven op bevolkingszorg. Voor bevolkingszorg betekent dat advies dat gemeenten zelf verantwoordelijk blijven voor de uitvoering, en dat de veiligheidsregio's met name moeten zorgen voor regie en samenhang. Dit is in eerste instantie een regionale opgave, die elke veiligheidsregio met de inliggende gemeenten moet oppakken. De omvang van dit ontwikkelpunt is nog niet bekend.

2.4	Multi Intelligence Center ⁶
Beschrijving	<ul style="list-style-type: none"> Incidenten op straat worden complexer. De informatie aan het begin van een incident is steeds crucialer. De noodzaak om meer 'informatie-ondersteund' te beslissen bij incidenten wordt binnen de veiligheidsregio's steeds groter; ook bij de crisispartners is dat het geval. De ontwikkeling en inrichting van een Multi Intelligence Center (MIC) zorgt voor een enorme stap voorwaarts in deze noodzakelijke informatievoorziening. Het versterkt zowel de positie van de calamiteitencoördinatie, als die van de beslissers in het veld en crisisstaven. Ook op momenten dat elke seconde telt. MIC is een flexibel samenwerkingsverband/-netwerk tussen ketenpartners bij incident- en crisisbestrijding, die nu in beginsel wordt geïnitieerd door de Veiligheidsregio Rotterdam-Rijnmond (VRR), De Veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid (VRZHZ) en de Gezamenlijke Brandweer (GB). Het MIC biedt een vooraf afgestemde informatievoorziening en een informatiecentrum dat binnenkomende informatie kan duiden en de juiste functionarissen kan betrekken. MIC borgt dit integrale informatiemanagement voor de aangesloten hulpverleners en ketenpartners van de meldkamer Rotterdam.

⁶ Een uitgebreide onderbouwing bij dit ontwikkelpunt is opgenomen in paragraaf 3.2.

	<ul style="list-style-type: none"> In de praktijk zijn er dagelijks meerdere incidenten waar belangrijke informatie gemist wordt, waar informatie die wel érgens beschikbaar is niet of niet tijdig bij de hulpdiensten bekend is. Denk aan de adressen van medicinale zuurstofcilinders in duizenden woningen in onze regio die explosiegevaarlijk zijn in geval van betrokkenheid bij brand. Andere voorbeelden van belangrijke informatie voor hulpverleners is bijvoorbeeld de gebruikersfunctie van een pand of het aantal ingeschrevenen op een adres. Door betere en snellere beschikbaarheid van de juiste informatie, kan met betrokken partners effectiever opgetreden worden bij incidenten en bij crises. In veel gevallen zal het ook efficiënter zijn, omdat we sneller kunnen acteren en besluiten nemen op basis van een vollediger informatiebeeld. Daarmee wordt gezorgd dat schade in een eerder stadium beperkt kan worden.
Benodigde financiën	<ul style="list-style-type: none"> Structurele extra middelen specifiek voor de VRR met betrekking tot MIC: <ul style="list-style-type: none"> 800K 10 fte medewerkers MIC (VRR-deel informatieregisseurs en informatiemakelaars) 500K 5 fte Calamiteitencoördinator (Caco) meldkamer 150K VRR-deel huisvestingskosten incl. beheer van gedeelde MIC-locatie 100K VRR-deel beheer en gebruik van informatiesystemen tbv MIC en functionarissen 1,5M Totaal structureel extra kosten VRR t.a.v. 24/7 MIC incl. Caco⁷
Risico's	<ul style="list-style-type: none"> Hulpverleners en ketenpartners ervaren het actueel en integraal veiligheidsbeeld als onmisbaar onderdeel voor het verlenen van hulp en de coördinatie op het gebied van (dreiging van) (acute) hulpverlening/interventie en crisis. MIC kan hier in voorzien. Wanneer het integraal veiligheidsbeeld niet beschikbaar is verloopt het hulpverleningsproces minder effectief en minder veilig. MIC zorgt voor een integrale informatievoorziening. Op het moment dat dit ontbreekt kan er minder effectief, veilig en minder ondersteund worden opgetreden in het veld.

2.5	Doorontwikkeling netwerkfunctie Veiligheidsregio
Beschrijving	<ul style="list-style-type: none"> Door complexer worden van de maatschappij krijgen we naast de klassieke flitsrampen steeds meer te maken met de ongekende en nieuwe crisistypes (digitaal, klimaat, ziektes). In de evaluatie Wet Veiligheidsregio's wordt hier ook nadrukkelijk en uitgebreid aandacht aan besteed. Veiligheidsregio's zien zichzelf als een netwerkplatform voor crisispartners. In de evaluatie Wet veiligheidsregio's is geconstateerd dat de netwerkfunctie van veiligheidsregio's blijvende aandacht verdient. Bestaande samenwerkingen met partners richten zich namelijk vooral op klassieke risico's met een lokale impact waarbij sprake is van een duidelijk bron- en effectgebied. De evaluatiecommissie heeft aangegeven dat de bestrijding van crises flexibeler kan worden door te werken vanuit een netwerk. Dit houdt in dat de aard en omvang van een crisis bepalend zijn voor de crisisbestrijding en niet de grens van een regio, de begrenzing van bestuurlijke bevoegdheden of het werkgebied van organisaties.
Benodigde financiën	<ul style="list-style-type: none"> Voor de doorontwikkeling van de netwerkfunctie bedragen de jaarlijkse meerkosten € 250k. Het betreft vooral personeelskosten en opleidingen.
Risico's	<ul style="list-style-type: none"> Voor risico's zonder specifieke geografische afbakening, zoals cyberdreigingen, bestaan geen specifieke samenwerkingsafspraken. Omdat crises op steeds meer verschillende manieren tot uiting kunnen komen, hebben veiligheidsregio's telkens verschillende crisispartners en verschillende expertise nodig.

⁷ In de Ontwikkelagenda is € 1 mln opgenomen voor de ontwikkeling van het MIC. De dekking van het overige deel (0,5 mln) wordt gevonden door andere crisispartners mee te laten betalen.

2.6	Vorbereiding op gevolgen klimaatverandering
Beschrijving	<ul style="list-style-type: none"> Het klimaat verandert met als gevolg dat er sprake is van meer extreme weersomstandigheden. Dit heeft zowel gevolgen voor de voorbereiding op crises als op de incidentbestrijding door de brandweer. Daarnaast is te zien dat veel gemeenten initiatieven nemen om gebouwen klimaat adaptief te maken. Zo wordt er bijvoorbeeld extra (brandbare) isolatie op gebouwen geplaatst. Dit zijn ontwikkelingen, waarvoor de bouwregelgeving achterhaald is of/en er geen regelgeving bestaat.
Benodigde financiën	<ul style="list-style-type: none"> De jaarlijkse meerkosten bedragen € 150k. Om voldoende voorbereid te zijn en adequaat op te kunnen treden zijn investeringen nodig op het gebied van preparatie (opleiden, trainen, oefenen).
Risico's	<ul style="list-style-type: none"> Wanneer niet geïnvesteerd wordt in de voorbereiding op de gevolgen van klimaatadaptatie heeft de VRR onvoldoende capaciteit om de risico's te adresseren. Waar klimaatadaptatie en veiligheid schuren, m.n. in stedelijke gebieden, zal de VRR onvoldoende in staat zijn om de risico's te beperken, de (vorbereiding op) de incidentbestrijding te adresseren en het bestuur te informeren over de (aanvaarding van de) restrisico's. Als gevolg van extreme droogte is het bluswater niet meer overal toegankelijk. Voor de brandweer betekent dit in de toekomst behoefte aan extra bluswatervoertuigen.

2.7	Beperken maatschappelijke impact digitale verstoringen
Beschrijving	<ul style="list-style-type: none"> De veiligheidsregio moet zich voorbereiden op 'nieuwe' vormen van crisis. Voor cyberveiligheid vraagt dit om verder aanvullende expertise. Deze expertise is niet alleen voor het beheersen en bestrijden van cyberincidenten, maar om in het kader van pro-actie en preventie als gesprekspartner aan te kunnen sluiten bij andere betrokken partijen.
Benodigde financiën	<ul style="list-style-type: none"> Voor de voorbereiding op de maatschappelijke impact van digitale verstoringen zijn investeringen nodig in personeel en opleidingen. De jaarlijkse meerkosten bedragen € 100k
Risico's	<ul style="list-style-type: none"> De verwachting is dat door verdere digitalisering van de maatschappij het aantal digitaal gerelateerde maatschappelijke knelpunten zal toenemen en een gecoördineerde crisisbeheersing noodzakelijk blijkt. De veiligheidsregio dient zich hier nadrukkelijk op voor te bereiden.

2.8	Energietransitie (deel 1)
Beschrijving	<ul style="list-style-type: none"> • De energietransitie heeft gevolgen voor de hele organisatie en is een thema binnen de VRR waar veel aandacht aan besteed wordt. Voorbeelden van ontwikkelingen in het kader van de energietransitie in onze regio zijn de komst van windmolens/windparken, zonnepanelen/zonneparken, biobrandstoffen, elektrische voertuigen, kV stations en diverse waterstofprojecten. In geval van brand brengt dit nieuwe risico's met zich mee en vergt dit een ander type incidentbestrijding. • Op landelijk niveau vindt er veel kennis- en informatiewisseling tussen de veiligheidsregio's plaats om goed op de hoogte te blijven van de nieuwste ontwikkelingen en veiligheidsprincipes. Dit vertaalt zich uiteindelijk weer in aandachtspunten en best practices op het gebied van veiligheid voor de gesprekken die de VRR met initiatiefnemers en de gemeenten uit haar verzorgingsgebied heeft. • De veranderingen voor de VRR als gevolg van de energietransitie houden enerzijds aan de voorkant in dat de adviserende rol van de VRR een stuk groter is (er is praktisch geen wetgeving) en aan de achterkant moet worden gezocht naar nieuwe manieren om andere typen incidenten te kunnen bestrijden.
Benodigde financiën	<ul style="list-style-type: none"> • Extra budget van € 100k is nodig voor vakbekwaamheid (opleiding en oefenmateriaal) en speciaal materieel (denk aan een speciale straalpijp om onder auto's te blussen) maar ook voor langere inzetten van de brandweer.
Risico's	<ul style="list-style-type: none"> • Nieuwe ontwikkelingen in het kader van de energietransitie doen zich in versneld tempo voor: waar voorheen wetten en regels de ontwikkelingen konden bijhouden, is dat nu niet meer mogelijk. De wetgeving loopt jaren achter bij de ontwikkelingen. Hierdoor is er bijvoorbeeld geen meldingsplicht voor veel initiatieven. Dit levert risico's op, niet alleen voor de incidentbestrijding, maar voor de hele maatschappij.

2.9	Doorontwikkeling informatievoorziening en informatiebeveiliging ⁸
Beschrijving	<ul style="list-style-type: none"> • Om de crisis van de toekomst te kunnen beheersen is beschikbaarheid van de juiste informatie cruciaal. Goede informatievoorziening zorgt ervoor dat de medewerkers van de VRR hun werk effectiever en veiliger kunnen doen. • Hiernaast is er ook een grote informatiebehoefte bij bestuurders, burgers en de pers. Zowel real-time tijdens een incident of crisis om de juiste besluiten te kunnen nemen, als na afloop om verantwoording af te leggen. Informatieanalyse is hard nodig om de incidenten van de toekomst het hoofd te kunnen bieden. Om in deze behoefte te voorzien moeten er stappen gezet worden in de informatie-huishouding van de VRR.
Benodigde financiën	<ul style="list-style-type: none"> • In totaal is jaarlijks extra budget van € 1 mln. noodzakelijk om digitale voorzieningen te ontwikkelen. <ul style="list-style-type: none"> ○ Een ingewikkeld applicatielandschap moet beheerd worden. Hiervoor zijn ICT-ers en functioneel beheerders nodig. Zowel kwantitatief als kwalitatief moet hier een verbeterslag gemaakt worden. <u>Benodigde financiële middelen:</u> € 350.000 (3 functioneel beheerders en 2 technisch beheerders). ○ Om informatieanalyses te kunnen maken is o.a. 'datalake' nodig (een server met grote rekencapaciteit). Daarnaast zijn informatieanalisten nodig die dit 'datalake' op de juiste manier kunnen vullen en de informatie van de juiste interpretatie kunnen voorzien. <u>Benodigde financiële middelen:</u> € 170.000 (1 datalake en 2x 0,5 fte informatie-analist). ○ Voor professionele technische voorzieningen waar hulpverleners op kunnen vertrouwen is een investering nodig in reserve apparatuur. Netwerken, systemen en verbindingen moeten redundant (tweezijdig) worden aangelegd en ICT-ondersteuning moet 24/7/365 beschikbaar worden gesteld. <u>Benodigde financiële middelen:</u> € 200.000 (Reserveapparatuur, redundancy, piketorganisatie). ○ Om goede informatiebeveiliging te realiseren is extra software nodig, moeten pentesten uitgevoerd worden en zijn beleidsmakers nodig die de documentatie op orde kunnen brengen en borgen dat het beleid nageleefd wordt. <u>Benodigde financiële middelen:</u> € 280.000 (Software, pentesten, beleidsmaker).
Risico's	<ul style="list-style-type: none"> • De VRR beschikt op dit moment deels over de benodigde technische voorzieningen om haar hulpverleners van informatie te kunnen voorzien. De manier waarop dit nu is ingericht is echter nog te weinig professioneel om hierop te kunnen vertrouwen. De huidige voorzieningen zijn heel kwetsbaar terwijl de hulpverleners op straat afhankelijk zijn van deze voorzieningen om effectief en veilig hun werk te kunnen doen. Wanneer technische voorzieningen uitvallen kunnen gevaarlijke situaties ontstaan, zeker omdat incidenten steeds ingewikkelder en langduriger worden.

⁸ Een uitgebreide onderbouwing bij dit ontwikkelpunt is opgenomen in paragraaf 3.3.

Scenario 3: Toekomstbestendig

	Scenario	Kwaliteit	Meerkosten
3	Toekomstbestendig	Toonaangevend	+ € 13,2 mln.

In dit scenario kan de VRR haar dienstverlening verder professionaliseren en ook op andere – nu voorziene – ontwikkelingen inspelen. Voorbeelden daarvan zijn de voorbereiding op ongekende crises, het uitbreiden van de beschikbare informatie tijdens incidenten, het op peil brengen van de adviesfunctie waterveiligheid en evenementen. Voor dit scenario is in totaal € 13,2 mln. extra benodigd.

Ontwikkelpunten scenario 3

3.1	Toekomstbestending materieel
Beschrijving	<ul style="list-style-type: none"> Incidentbestrijding bestaat niet alleen uit mensen, maar ook uit materieel en middelen. Er zijn veel bezuinigingen geweest omtrent slagkracht: minder kazernes en minder voertuigen. Naar verwachting zullen in 2028 onze hulpverleningsvoertuigen vervangen moeten worden. De Combinatie TAS is een op maat gemaakte tankautospuiter voor de regio. Het is een combinatie tussen een hulpverleningsvoertuig en een reguliere tankautospuiter. Dit type tankautospuiter wordt niet meer gemaakt door leveranciers. Afhankelijk van de visie en nieuwe landelijke ontwikkelingen vraagt dit een aanpassing op de investeringskalender.
Benodigde financiën	<ul style="list-style-type: none"> De jaarlijkse kosten van € 800k hebben betrekking op investering in nieuw materieel.
Risico's	<ul style="list-style-type: none"> Door ongevallen en andere onvoorziene situaties zit er spanning op het aantal voertuigen: van TS-en, piketvoertuigen tot voertuigen die beschikbaar zijn voor de jeugdbrandweer. Hier zit een structureel tekort van ca €500.000 op.

3.2	Inzet extra wijkbrandweermannen
Beschrijving	<ul style="list-style-type: none"> Met het in het leven roepen van de afdeling Veilig Leven probeert de brandweer mensen bewustwording bij te brengen over brand. Aan de ene kant wordt geprobeerd brand te voorkomen en aan de andere kant wordt mensen geleerd wat te doen als er wel brand ontstaat. In een aantal gemeenten worden op dit moment wijkbrandweermannen ingezet.
Benodigde financiën	<ul style="list-style-type: none"> Om het werk van Veilig Leven nog meer impact te geven zou budget nodig zijn voor het structureel aannemen van extra wijkbrandweermannen. De jaarlijkse meerkosten bedragen € 500k
Risico's	<ul style="list-style-type: none"> Wanneer niet gekozen wordt voor scenario 3 maakt de beschikbaarheid van een wijkbrandweerman geen standaard onderdeel uit van de dienstverlening van de VRR en wordt dit niet meegenomen in de VRR-begroting.

3.3	Professionalisering evenementenadvisering
Beschrijving	<ul style="list-style-type: none"> De afgelopen jaren zijn meerdere ontwikkelingen zichtbaar op het gebied van evenementen. De veranderende samenleving, de toename van werkbelasting en complexiteit van evenementen, de noodzaak van risicogericht werken en integrale multidisciplinaire samenwerking zowel intern, regionaal als landelijk vereisen een professionalisering van de evenementenadvisering binnen de VRR.
Benodigde financiën	<ul style="list-style-type: none"> De jaarlijkse meerkosten bedragen € 400k Naast evenementenadvies levert het team van de VRR ook advies ten aanzien van inname openbare grond, terrassen, filmopnames, demonstraties en vuurwerk voor ontbrandingstoestemmingen en vuurwerkopslagplaatsen. Ook het participeren in regionale en landelijke overleggen ten aanzien van het opstellen van richtlijnen en beleid betekent een verzwaring van de inzet. Om alle activiteiten op het gebied van evenementen uit te kunnen voeren, ziet de afdeling RB de afgelopen 5 jaren een verhoging van inzet van capaciteit met 2 fte. Dit naast een interne herinrichting van bestaande formatie om te komen tot de inrichting van het centrale team Evenementen. Het gevraagde budget is daarnaast nodig voor piketkosten en opleidingskosten bij zowel de GHOR als de afdeling risicobeheersing om deze professionaliseringsslag te kunnen maken.
Risico's	<ul style="list-style-type: none"> Evenementen worden steeds groter en complexer. Wanneer de evenemtenadvisering zich niet verder ontwikkelt kunnen onveilige situaties ontstaan voor bezoekers van evenementen en voor de hulpdiensten.

3.4	Uitbreiding medische taken brandweer
Beschrijving	<ul style="list-style-type: none"> De verwachting is dat er in de komende 10 jaar voor gekozen wordt om een deel van het brandweerpersoneel verder medisch te scholen (EHBO-cursus), zodat ze meer weten en kunnen als ze bij een medische niet-reanimatie melding staan.
Benodigde financiën	<ul style="list-style-type: none"> De jaarlijkse meerkosten van € 300k betreffen opleidings- en trainingskosten
Risico's	<ul style="list-style-type: none"> Onvoldoende voorbereid zijn in geval van een melding waarbij medische hulpverlening noodzakelijk is.

3.5	Advisering waterveiligheid (risicobeheersing)
Beschrijving	<ul style="list-style-type: none"> Waterveiligheid is een thema dat steeds meer aandacht krijgt, niet alleen in de crisisbeheersingskant, maar juist ook aan de risicobeheersingskant. Vanuit de veiligheidsregio wordt richting gemeenten meer gestuurd om dit thema mee te nemen in ruimtelijke ontwikkelingen. Daarnaast wordt aangehaakt bij zogeheten 'risicodialogen' m.b.t. klimaatadaptatie.
Benodigde financiën	<ul style="list-style-type: none"> De ontwikkeling van beleid op dit thema en de samenwerking hierin opzoeken met andere afdelingen, waterschappen en gemeenten, kost extra tijd. Vervolgens zal het concreet adviseren op dit thema in ruimtelijke ontwikkelingen het adviesproces tijdsintensiever maken. De jaarlijkse meerkosten bedragen € 100k
Risico's	<ul style="list-style-type: none"> Waterveiligheid wordt onvoldoende meegenomen in ruimtelijke ontwikkelingen.

3.6	Energietransitie (deel 2)
Beschrijving	<ul style="list-style-type: none"> De energietransitie heeft gevolgen voor de hele organisatie. Aan de voorkant is de adviserende rol een stuk groter (er is praktisch geen wetgeving) en aan de achterkant moet worden gezocht naar nieuwe manieren om andere typen incidenten te kunnen bestrijden. De basis voor deze verandering is de versnelde periode waarin ontwikkelingen zich voordoen: waar voorheen wetten en regels de ontwikkelingen konden bijhouden, is dat nu niet meer mogelijk.
Benodigde financiën	<ul style="list-style-type: none"> In scenario 2 is reeds een aantal onderwerpen benoemd in het kader van de energietransitie waarin geïnvesteerd moet worden om de basis op orde te brengen. In scenario 3 zijn aanvullend daarop de volgende onderwerpen benoemd die blijvend aandacht nodig hebben: <ul style="list-style-type: none"> Onderzoeken en ontwikkelen van nieuwe manieren om nieuwe incidenten te bestrijden Ontwikkelen nieuwe handelingsperspectieven: zonnepanelen, elektrische bussen, waterstofinstallaties, etc. De jaarlijkse meerkosten bedragen € 1 mln.
Risico's	<ul style="list-style-type: none"> Wetgeving loopt jaren achter bij de ontwikkelingen op dit vlak. Hierdoor is er bijvoorbeeld geen meldingsplicht voor veel initiatieven. Dit levert risico's op, niet alleen voor de incidentbestrijding, maar voor de hele maatschappij.

3.7	Terrorisme Gevolg Bestrijding (TGB)
Beschrijving	<ul style="list-style-type: none"> De brandweer bereidt zich ook voor op incidenten met grof en extreem geweld of terrorisme. Dit is een verantwoordelijkheid voor elke brandweereenheid. Tevens is een Quick Response Team (QRT) opgericht om in speciale gevallen de politie te kunnen ondersteunen bij een inval of brandbestrijding in extreme situaties.
Benodigde financiën	<ul style="list-style-type: none"> Het extra budget van € 140k wordt besteed aan vakbekwaamheid (o.a. grootschalige oefeningen), materiaal (bijv. uitbreiding bepakking), innovatie en beleid. Om als organisatie beter tegen dit type incident bestand te zijn, moet het QRT worden uitgebreid. Deze uitbreiding biedt een grotere mate van bedrijfszekerheid en een kortere opkomsttijd bij incidenten in de regio.
Risico's	<ul style="list-style-type: none"> Onvoldoende voorbereid zijn op incidenten met grof en extreem geweld of terrorisme.

3.8	Operationele beeldregie
Beschrijving	<ul style="list-style-type: none"> Beschikbare beelden en gegevens van sensoren moeten betrokken worden bij een melding en tijdens een incident.
Benodigde financiën	<ul style="list-style-type: none"> De jaarlijkse extra kosten van € 130k betreffen de investering in hoogwaardige techniek. Dit is noodzakelijk vanwege een beweging van telefonie naar het nieuwe melden en van een reactieve meldkamer naar een proactieve ondersteuning.
Risico's	<ul style="list-style-type: none"> Onvoldoende in kunnen spelen op ontwikkelingen / veranderingen qua techniek die invloed hebben op ons werk.

3.9	Voorbereiding op ongekende crises
Beschrijving	<ul style="list-style-type: none"> Het betreft de voorbereiding op ontwikkelingen die we nu nog niet kennen. Denk bijv. aan ontwikkelingen rond robotica, (deep) fake news etc. Het Veiligheidsberaad definieert ongekende crises als een zodanig samenkomen van diverse factoren en effecten (van micro- tot en met macroniveau) dat er sprake is van een langdurige ontwrichting van de maatschappij. Wat zijn de mogelijke effecten van deze ontwrichting en hoe bereiden we ons daar zo goed mogelijk op voor?
Benodigde financiën	<ul style="list-style-type: none"> Voor de voorbereiding op ongekende crises zijn investeringen nodig in personeel en opleidingen. De jaarlijkse meerkosten bedragen € 100k
Risico's	<ul style="list-style-type: none"> Onvoldoende zicht houden op ontwikkelingen/veranderingen die invloed hebben op ons werk; Onvoldoende voorbereid zijn wanneer deze 'ongekende crisis' zich voordoet en langdurige ontwrichting van de samenleving veroorzaakt.

3.10	Toegenomen behoefte aan actuele informatie tijdens incidenten
Beschrijving	<ul style="list-style-type: none"> In RBT-ruimte, COPI-bak etc. is steeds meer techniek aanwezig om de meest actuele informatie ter beschikking te hebben. Deze ruimten beschikken over hoogwaardige techniek om ervoor te zorgen dat de meest actuele informatie beschikbaar is tijdens incidenten.
Benodigde financiën	<ul style="list-style-type: none"> De jaarlijkse meerkosten bedragen € 100k Wanneer er iets kapot gaat zijn de kosten voor vervanging veel hoger dan voorheen. Voor de permanente beschikbaarheid van de meest actuele informatie is ook personele capaciteit nodig.
Risico's	<ul style="list-style-type: none"> Onvoldoende hoogwaardige techniek en beperkte beschikbaarheid van actuele informatie tijdens incidenten.

3.11	Verbetering digitale mogelijkheden medewerkers VRR
Beschrijving	<ul style="list-style-type: none"> Om de medewerkers van de VRR in de gelegenheid te stellen om de huidige en toekomstige digitale mogelijkheden kunnen benutten.
Benodigde financiën	<ul style="list-style-type: none"> Extra budget van € 80k is nodig voor extra smartphones, licenties en versterking van netwerk en infrastructuur.
Risico's	<ul style="list-style-type: none"> Beperkte beschikbaarheid van hoogwaardige techniek.

3.1 Aanvullende toelichting Omgevingswet

Inleiding

Een aantal grote maatschappelijke ontwikkelingen noodzaken de veiligheidsregio adequater te reageren op allerlei initiatieven in gebruik van 'ruimte', inzet van nieuwe vormen van energie en consequenties van klimaatverandering in verband met gevolgen voor de veilige en gezonde leefomgeving. Veiligheid als "sluitpost" leidt bijna altijd tot hoge extra kosten en dus probeert de veiligheidsregio zo vroeg mogelijk in het proces van ontwikkelingen aan tafel te komen om de kostenverhogende werking van 'veiligheid' zo veel als mogelijk te beperken. Deze manier van werken moet leiden tot een win-win situatie voor zowel bevoegd gezag (gemeente, provincie) als ook de initiatiefnemer (projectontwikkelaar, bedrijf, burger) en de veiligheidsregio zelf.

De stelselherziening Omgevingsrecht – bestaande uit de Omgevingswet en de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen – vraagt van lokale (maar ook andere) overheden om een nieuwe manier van werken, waarbij participatie en inspraak een belangrijk en groot onderdeel zal zijn. De veiligheidsregio wordt door de wetgever gezien als een interne 'dienst' (want verlengd lokaal bestuur), is daarom niet apart genoemd, maar moet wel mee in die nieuwe methode van werken. Door de stelselherziening Omgevingsrecht krijgen gemeenten ook een grotere rol bij de inrichting van de omgeving, zo kan er bijvoorbeeld lokaal beleid worden opgesteld voor het gebruik van de ruimte binnen zogenaamde aandachtsgebieden⁹. Om dit op een veilige manier plaats te laten vinden wordt de VRR nu al ingezet door gemeenten om aan de voorkant mee te denken vanuit veiligheidsoptiek, omdat deze specifieke, integrale expertise alleen bij de VRR beschikbaar is. Hierbij gaat het niet alleen om aansluiten bij omgevingstafels e.d., maar om het volledige spectrum van advisering en toezicht voor gemeenten en bevoegd gezag bij complexe dossiers.

Aangesloten blijven bij maatschappelijke ontwikkelingen vraagt om nieuwe en een gedeeltelijke verschuiving van werkzaamheden binnen de veiligheidsregio. De aard en omvang van de vele nieuwe initiatieven in het kader van effectiever ruimtegebruik, energietransitie en klimaatadaptatie betekent ook een grotere werklast en vraagt daarom ook om meer inzeturen van de medewerkers van de VRR.

Werkpakket VRR in relatie tot de stelselherziening Omgevingsrecht

Om adequaat invulling te geven aan advisering en toezicht vanuit veiligheidsoptiek is het van belang dat de VRR meer uren kan inzetten op risicogericht en proactief werken. Dit alles vraagt om aanpassing.

Producten vóór komst omgevingswet:

- Bestemmingsplan
- Omgevingsvergunning (termijn 24 weken)
- Bedrijfsbrandweeraanwijzing (geen termijn)

⁹ Aandachtsgebieden zijn gebieden die zichtbaar maken waar mensen binnenshuis, zonder aanvullende maatregelen, onvoldoende beschermd zijn tegen de gevolgen van ongevallen met gevaarlijke stoffen. Er zijn 3 soorten aandachtsgebieden: voor brand, explosies en gifwolken.

Deze aandachtsgebieden vormen samen 'schillen' met verschillende afstanden tot de risicobron.

- De binnenste schil is het brandaandachtsgebied, want het effect van een brand reikt het minst ver.
- Daaromheen ligt het explosieaandachtsgebied.
- De buitenste schil is het gifwolkaandachtsgebied.

Een aandachtsgebied wordt niet in het omgevingsplan aangewezen, maar geldt van rechtswege.

Producten na komst omgevingswet:

- Omgevingsvisie
- Omgevingsplan
- Vooroverleg
- Omgevingsvergunning (termijn 8 weken)
- Bedrijfsbrandweeraanwijzing (termijn 26 weken)

Vanwege een verkorting van de vergunningstermijnen wordt in elke veiligheidsregio een verschuiving geraamd van advisering op veiligheid als afsluitende toets naar het vooroverleg. Daar waar in het proces tussen bevoegd gezag en initiatiefnemers het vooroverleg nu gezien wordt als informeel en vooral uitwisseling van informatie krijgt dat onder de stelselherziening een meer formele rol bij met name de complexe aanvragen. Het vraagstuk: “Hoe borgen we veiligheid en gezondheid?” wordt hiermee meer een ontwerpvariabele, waar het vroeger vooral het sluitstuk was. Daarbij gaat het niet alleen om advisering aan initiatiefnemers (‘initiatieffase’), maar krijgen veiligheidsregio’s ook een belangrijke rol in het proces met bevoegd gezag en ketenpartners in het participatieproces (‘omgevingstafels’). Naast de verhoogde inzet van veiligheidsregio’s aan het vooroverleg leidt dit intensievere proces tot een verandering in de benodigde competenties en expertise van functionarissen.

Voor de GHOR komt er ook een nieuwe wettelijke adviestaak bij. In het BKL staat namelijk opgenomen dat in een omgevingsplan (art. 5.2) en bij het verlenen van een omgevingsvergunning voor milieubelastende activiteiten (art. 8.10a) rekening wordt gehouden met de geneeskundige hulpverlening aan personen. Deskundigheid van de GHOR is nodig om dit te kunnen beoordelen. Het betekent dat in de advisering over risico’s van branden, rampen en crises niet meer alleen gekeken wordt naar aantallen doden en het voorkomen hiervan (=huidige EV-advisering onder het Bevi), maar ook naar aantallen en aard van de gewonden (=nieuwe situatie onder de Omgevingswet). Hiervoor is de ontwikkeling van passende deskundigheid nodig.

De termijn voor aanwijzingstrajecten van bedrijfsbrandweren gaat naar maximaal 26 weken waarbij daar nu geen maximum op staat. Dit zal de kans op piekbelasting doen toenemen en mogelijkheden om werkzaamheden in de tijd te spreiden lastiger maken. Niet alleen vergt dit meer capaciteit, maar dit zal ook betekenen dat er meer bezwaar- en beroepsprocedures zullen volgen en dat het toezicht en handhavingsaspect zwaarder komt te wegen. Dit vraagt om extra inzet van deskundigheid binnen het domein industriële veiligheid als onderdeel van risicobeheersing.

Benodigde middelen voor de aangepaste dienstverlening VRR

Voor de aangepaste dienstverlening van de VRR in het nieuwe omgevingsrecht wordt €1 mln gevraagd. Deze kosten worden breed ingezet. De investering is met name nodig voor gemiddeld hoger ingeschaald personeel. In totaliteit hangt ruim de helft van de verwachte meerkosten op het gebied van advisering samen met het vooroverleg.

De kosten zijn als volgt verdeeld:

Wie	Wat	Kosten
RB (RV)	Om goed te kunnen aansluiten bij de instrumenten van de omgevingswet, zijn minimaal – boven de reguliere capaciteit – 3 fte extra benodigd (SK 11)	285.000
RB	Data/risico analist i.v.m. risicogericht en informatie/data gestuurd werken, 1 fte.	75.000
RB	1 fte i.v.m. functioneel beheer van de bijbehorende systemen (DSO).	75.000
RB	1 fte beleidscapaciteit domein RB, vrijwel al het VRR-beleid in het ruimtelijk verandert door omgevingswet (o.a. bestuurlijk vastgesteld Externe veiligheidsbeleid uit 2013).	83.000
RB	Verhogen 50fte SK8->SK9 en 8fte SK10-sk11(44K+92k=136k) als gevolg van op-hogen kennis en vaardigheden personeel.	136.000
RB	Opzetten en implementeren nieuw business procesmanagement.	33.000
IV	2fte: behandelingstermijn bedrijfsbrandweeraanwijzing gaat naar max. 26 weken, voorheen was er geen termijn. Extra capaciteit nodig.	185.000
IV	Verdere ondersteuning van leanificationtraject van werkprocessen en cultuur	33.000
GHOR	1fte: nieuwe rol in advisering Omgevingsplan- en vergunningen. Vraagt aanvullend om specifieke kennis over gezondheidseffecten van gevaarlijke stoffen.	95.000
Totaal		1.000.000

Risico's wanneer niet wordt geïnvesteerd in de taakverandering van de VRR

- Door maatschappelijke ontwikkelingen worden dossier complexer, en door de omgevingswet komen meer bevoegdheden bij het lokaal gezag te liggen waardoor ook het aantal dossiers zal toenemen. Er is onvoldoende capaciteit voor de verdere voorbereiding op de komst van de Omgevingswet en Wet Kwaliteitsborging voor het Bouwen. Er zal door de VRR slechts marginaal invulling gegeven worden aan het aansluiten bij omgevingstafels, omgevingsplannen, vooroverleggen bij vergunningen en beleidsontwikkeling t.b.v. inwerkingtreding omgevingswet.
- Wanneer niet wordt geïnvesteerd in extra deskundigheid en capaciteit in de vorm van personeel en opleidingen, is de VRR onvoldoende in staat om haar adviserende en toezichhoudende rol adequaat te blijven vervullen voor gemeenten en bevoegd gezag bij complexe dossiers. Daarnaast ontbreekt dan ook de deskundigheid om hulpverleners adequaat voor te bereiden op (nieuwe) risico's. Dit leidt mogelijk tot incidenten die voorkomen hadden kunnen worden, of incidenten waarbij een inzet voor hulpdiensten onnodig ingewikkeld en gevaarlijk is.

3.2 Aanvullende toelichting Multi Intelligence Center

Inleiding

Incidenten op straat worden complexer. De informatie aan het begin van een incident is steeds crucialer. De noodzaak om meer 'informatie-ondersteund' te beslissen bij incidenten wordt binnen de veiligheidsregio's steeds groter; ook bij de crisispartners is dat het geval. De ontwikkeling en inrichting van een Multi Intelligence Center (MIC) zorgt voor een enorme stap voorwaarts in deze noodzakelijke informatievoorziening. Het versterkt zowel de positie van de calamiteitencoördinatie, als die van de beslissers in het veld en crisisstaven. Ook op momenten dat elke seconde telt.

MIC is een flexibel samenwerkingsverband/-netwerk tussen ketenpartners bij incident- en crisisbestrijding, die nu in beginsel wordt geïnitieerd door de Veiligheidsregio Rotterdam-Rijnmond (VRR), De Veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid (VRZHZ) en de Gezamenlijke Brandweer (GB). Het MIC biedt een vooraf afgestemde informatievoorziening en een informatiecentrum dat binnenkomende informatie kan duiden en de juiste functionarissen kan betrekken. MIC borgt dit integrale informatiemanagement voor de aangesloten hulpverleners en ketenpartners van de meldkamer Rotterdam. Daarnaast werkt MIC landelijk samen met allerlei andere initiatieven op het gebied van informatievergaring en -deling, om een eenduidige werkwijze na te streven en onnodige dubbele ontwikkelingen naast elkaar in stand te houden. Beoogd is dan ook om vele initiatieven landelijk onder te brengen in een netwerk van ongeveer 4 MIC's in Nederland.

Het belang van de ontwikkeling van MIC

Waarom is het belangrijk om MIC nú te ontwikkelen? In de praktijk zijn er dagelijks meerdere incidenten waar belangrijke informatie gemist wordt, waar informatie die wel érgens beschikbaar is niet of niet tijdig bij de hulpdiensten bekend is. Denk aan de adressen van medicinale zuurstofcilinders in duizenden woningen in onze regio die explosiegevaarlijk zijn in geval van betrokkenheid bij brand. Andere voorbeelden van belangrijke informatie voor hulpverleners is bijvoorbeeld de gebruikersfunctie van een pand of het aantal ingeschrevenen op een adres.

Enkele concrete voorbeelden:

- Functionarissen ontvangen direct een alert op het moment dat er in hun verantwoordelijkheidsgebied een belangrijke afwijking in de data waarneembaar is:
 - Actuele dekking van hulpdiensten in een gebied komt onder de norm;
 - Binnen 72 uur waterhoogte boven een waarschuwningsniveau;
 - Incident op enige ontsluitingsweg tijdens topstranddag;
 - Risicovolle vervoersbeweging door regio;
 - Uitval belangrijke infrastructuur (verkeer, internet, telefonie, elektra, etc.);
 - Binnen 96 uur extreme weersituatie verwacht of binnen 6 uur met precieze duiding en locatie;
 - Potentieel groot incident of bijzonder object betrokken bij incident.
- Bij aanvang van een incident is informatie beschikbaar voor beslissers in het veld:
 - Veiligheidsinformatie over persoon of object en omgeving;
 - (Camera)beelden (indien aanwezig fysiek of social media);
 - Omgevingsanalyse opstarten: huidige situatie en effecten van incident;
 - Lessen of ervaringen uit eerdere incidenten;
 - (Realistische) scenario's.
- Bij afronding van een incident of tijdens de nazorgfase is informatie beschikbaar:
 - Zijn juiste partners betrokken of geïnformeerd;
 - Noodzaak extra nazorg (bijv. bewonersbijeenkomst of Veilig Leven sessie);
 - Inschatting overlast komende periode.

Informatie moet vaak van crisispartners, zoals RWS, waterschappen, milieudiensten of het havenbedrijf komen. Het knelpunt is niet dat de partners de informatie niet willen delen, maar dat er nog geen goede afspraken en inrichting voor is georganiseerd. MIC is geen luxeproduct of pronkjuweeltje, maar een noodzakelijke nieuwe inrichting van onze informatiestromen. Vroeg of laat moet dit gerealiseerd worden.

Uit het evaluatierapport van de Wet veiligheidsregio's (Muller, dec 2020) blijkt dat een flexibele afstemming gemist wordt tussen verschillende domeinen en tussen regionale en nationale partners. Tevens wordt de verbinding centraal en decentraal op het gebied van de crisisbeheersing gemist. Daarnaast wordt er opgeroepen tot een gemeenschappelijke informatievoorziening, om alle crisispartners te laten beschikken over dezelfde actuele informatie in elke fase van de crisis. MIC lost dit op.

Het MIC richt zich op alle lagen van besluitvorming tijdens de warme en lauwe fase van een incident en koppelt koud-geprepareerde informatie aan de warme situatie bij een incident of crisis (belangrijke informatie uit crisis- of incidentplannen wordt dan actief ingebracht tijdens crises of incidenten). Hiervoor is een samenwerking opgezet met onder andere TNO.

Door betere en snellere beschikbaarheid van de juiste informatie, kan met betrokken partners effectiever opgetreden worden bij incidenten en bij crises. In veel gevallen zal het ook efficiënter zijn, omdat we sneller kunnen acteren en besluiten nemen op basis van een vollediger informatiebeeld. Daarmee wordt gezorgd dat schade in een eerder stadium beperkt kan worden.

Risico's wanneer niet wordt geïnvesteerd in het MIC

Hulpverleners en ketenpartners ervaren het actueel en integraal veiligheidsbeeld als onmisbaar onderdeel voor het verlenen van hulp en de coördinatie op het gebied van (dreiging van) (acute) hulpverlening/interventie en crisis. MIC kan hier in voorzien. Wanneer het integraal veiligheidsbeeld niet beschikbaar is verloopt het hulpverleningsproces minder effectief en minder veilig. MIC zorgt voor een integrale informatievoorziening. Op het moment dat dit ontbreekt kan er minder effectief, veilig en minder ondersteund worden opgetreden in het veld. Ook wordt de informatiepositie van de calamiteitencoördinator dan niet geborgd. Een optimale informatiepositie van de calamiteiten coördinator is van belang om besluiten te kunnen nemen rondom multi-opscaling (al in de eerste minuten van een incident).

Samenhang MIC en andere initiatieven

Er bestaan al diverse landelijke initiatieven in informatievoorziening binnen incident- en crisisbestrijding. MIC bevordert eenduidigheid, samenwerking en afstemming tussen deze initiatieven, zoals:

- KCR2 (landelijk informatieknooppunt in ontwikkelingsfase in opdracht van het RCDV en het ministerie van JenV);
- In Utrecht, Gelderland en Friesland loopt een initiatief in samenwerking met het IFV: de Virtuele Assistent (beter informatie beschikbaar krijgen en lessen gebruiken uit eerdere grote incidenten in GRIP-situaties).
- Tijdens de Corona-aanpak heeft de VRR in samenwerking met de GGD en TNO een informatieknooppunt (IKP) ontwikkeld rondom regionale cijfers en effectiviteit van maatregelen. Het concept van dit IKP en de opgedane kennis wordt in het MIC geïntegreerd en in breed verband ingezet op diverse thema's.
- Met onder andere het Realtime Intelligence Center (RTIC) van de politie is een goede samenwerking om gezamenlijk verder te ontwikkelen en dicht naar elkaar te groeien. Niet met als doel te fuseren, maar juist om op het juiste moment goed samen te kunnen werken vanuit één fysieke ruimte. Door daar waar nodig intelligence te delen en gebruiken, om zodoende effectievere en veiligere inzetten te kunnen plegen.
- Daarnaast is de Landelijke Meldkamer Samenwerking (LMS) samen met de politiemeldkamer in Rotterdam gestart met een project Beeldregie om (camera)beelden bij incidenten te gaan registreren en te duiden. Hierdoor kan de beeldvorming bij de start van een incident sneller en beter worden ingevuld in een aantal gevallen. MIC werkt hieraan actief mee.

- Het MIC is nu een samenwerking tussen de VRR, de VRZHZ en de Gezamenlijke Brandweer, waarbij de te maken kosten in deze innovatiefase worden verdeeld.

Benodigde middelen voor een fysiek MIC

Om MIC in Rotterdam vorm te geven, zodat 24/7 effectief gebruik gemaakt wordt van de vele datastromen om alle (crisis)functionarissen te ondersteunen, is het volgende nodig:

Structurele extra middelen specifiek voor de VRR met betrekking tot MIC:

800K	10 fte medewerkers MIC (VRR-deel informatieregisseurs en informatiemakelaars)
500K	5 fte Calamiteitencoördinator meldkamer (VRR-deel coördinator informatie)
150K	VRR-deel huisvestingskosten incl. beheer van gedeelde MIC-locatie
100K	VRR-deel beheer en gebruik van informatiesystemen tbv MIC en functionarissen
1,5M	Totaal structureel extra kosten VRR t.a.v. 24/7 MIC incl. Caco ¹⁰

Deze bedragen zijn afgerond, omdat dit een extra structurele bijdrage betreft t.o.v. de totale financiering van MIC (3,26M personeel + 460K huisvesting en ICT; totaal MIC 3,72M). De overige dekking wordt behaald door het ombuigen van huidige informatietaken en –functies naar MIC. Deze kosten zijn voor het veiligheidsregio-deel, andere crisispartners die aanhaken betalen hun eigen deel. Eventuele andere veiligheidsregio's die aansluiten kunnen wel voor schaalvoordeel zorgen, te denken valt dan bijvoorbeeld aan onze buurregio's aan de noordkant.

Het belang van nieuwe partners

Veel (crisis)partners geven aan samen te willen werken om informatie te delen. Voor het verwerken en effectief toepassen van deze informatie is een goede basis nodig. Deze willen we creëren met MIC, samen met nieuwe partners. De partners leveren hun financiële bijdragen, waardoor wij de samenwerking en informatie-uitwisseling met (crisis)partners verder kunnen vormgeven. Zo kunnen we samen groeien.

¹⁰ In de Ontwikkelagenda is € 1 mln opgenomen voor de ontwikkeling van het MIC. De dekking van het overige deel (0,5 mln) wordt gevonden door andere crisispartners mee te laten betalen.

3.3 Aanvullende toelichting Informatievoorziening

Inleiding

Nog niet zo lang geleden gingen de hulpverleners van de VRR op pad met een auto vol met boeken: stratenboeken, mappen met procedures en kaarten. Op kantoor was een kleine ICT afdeling werkzaam. Zij werkten grotendeels reactief, beheerden een ICT-omgeving die nog weinig complex was en hadden zelf één iemand in dienst die hielp bij het uitvragen van gebruikersbehoeften en het schrijven van beleid. Hier hoorde een overzichtelijk applicatielandschap bij.

Inmiddels heeft de VRR een technisch complex applicatielandschap, 4 medewerkers informatievoorziening, functioneel beheerders en informatieanalisten en piketfuncties zoals een plotter en een woordvoerder. Toch heeft de VRR nog steeds een kleine ICT-afdeling en wordt nog voornamelijk reactief gewerkt.

Het belang van goede informatievoorziening

Om de crisis van de toekomst te kunnen beheersen is beschikbaarheid van de juiste informatie cruciaal. Goede informatievoorziening zorgt ervoor dat de medewerkers van de VRR hun werk effectiever en veiliger kunnen doen.

Hiernaast is er ook een grote informatiebehoefte bij bestuurders, burgers en de pers. Zowel real-time tijdens een incident of crisis om de juiste besluiten te kunnen nemen, als na afloop om verantwoording af te leggen. Informatieanalyse is hard nodig om de incidenten van de toekomst het hoofd te kunnen bieden. Om in deze behoefte te voorzien moeten er stappen gezet worden in de informatie-huishouding van de VRR.

De VRR beschikt op dit moment deels over de benodigde technische voorzieningen om haar hulpverleners van informatie te kunnen voorzien. De manier waarop dit nu is ingericht is echter nog te weinig professioneel om hierop te kunnen vertrouwen. De huidige voorzieningen zijn heel kwetsbaar terwijl de hulpverleners op straat afhankelijk zijn van deze voorzieningen om effectief en veilig hun werk te kunnen doen. Wanneer technische voorzieningen uitvallen kunnen gevaarlijke situaties ontstaan, zeker omdat incidenten steeds ingewikkelder en langduriger worden.

Ook de Evaluatiecommissie Wet Veiligheidsregio's adviseert om een wettelijke basis te creëren voor gemeenschappelijke informatievoorziening in alle fasen van crisisbeheersing en brandweezorg. De regie over informatievoorziening ligt bij de burgemeesters, voorzitters veiligheidsregio en de minister van Justitie en Veiligheid. De ambities van de veiligheidsregio's (en ook het Rijk) op het gebied van informatievoorziening zijn hoog: omdat er veel kansen worden gezien om informatie-uitwisseling rondom risico's en crises te verbeteren, maar ook omdat de afhankelijkheid van informatie steeds groter wordt. Zonder verandering in het financiële stelsel en zonder een flinke financiële impuls om de informatie-uitwisseling professioneel (functioneel, redundant en veilig) te organiseren zijn deze ambities niet haalbaar.

Benodigde middelen voor goede informatievoorziening

- Een ingewikkeld applicatielandschap (alle systemen, servers en computers) moet beheerd worden. Hiervoor zijn ICT-ers en functioneel beheerders nodig. Zowel kwantitatief als kwalitatief moet hier een verbeterslag gemaakt worden.
 - Benodigde financiële middelen: € 350.000 (3 functioneel beheerders en 2 technisch beheerders).

- Om informatieanalyses te kunnen maken is o.a. 'datalake' nodig (een server met grote reken capaciteit). Daarnaast zijn informatieanalisten nodig die dit 'datalake' op de juiste manier kunnen vullen en de informatie van de juiste interpretatie kunnen voorzien.
 - Benodigde financiële middelen: € 170.000 (1 datalake en 2x 0,5 fte informatie-analist).
- Voor professionele technische voorzieningen waar hulpverleners op kunnen vertrouwen is een investering nodig in reserve apparatuur. Netwerken, systemen en verbindingen moeten redundant (tweezijdig) worden aangelegd en ICT-ondersteuning moet 24/7/365 beschikbaar worden gesteld.
 - Benodigde financiële middelen: € 200.000 (Reserveapparatuur, redundancy, piketorganisatie).
- De ontwikkelingen in dit vakgebied gaan ontzettend snel. Programma's als 'De slimme stad' en 'Rotterdam Safe 3D' laten zien wat er allemaal mogelijk is. Ook bij de VRR zijn er ambities op dit vlak, zoals trainingen via Virtual Reality. Hiervoor worden op dit moment echter geen extra financiële middelen gevraagd. De VRR kiest ervoor om eerst de basis (technisch) op orde te brengen en te zorgen dat deze basis voldoet aan alle wet- en regelgeving en goed beveiligd is.

Het belang van informatiebeveiliging

Waar aan de ene kant steeds meer behoefte is aan informatiedeling, klinkt aan de andere kant een oproep voor informatiebeveiliging. Bij de VRR wordt veel informatie verwerkt en gedeeld waarmee zorgvuldig moet worden omgegaan. Te zien is dat er behoefte is aan een toenemend beveiligingsniveau, periodieke monitoring/audits en verdere redundantie.

Met alle veiligheidsregio's wordt eens per twee jaar een intercollegiale toets uitgevoerd met betrekking tot informatiebeveiliging. De laatste twee keer scoorde de VRR relatief goed, maar werden er wel meerdere tekortkomingen geconstateerd zoals het wachtwoordenbeleid, onvoldoende awareness onder medewerkers en de manier waarop informatie gedeeld wordt met ketenpartners. Hiernaast geven pentesten aan dat de VRR aan de buitenkant redelijk goed beveiligd is, maar zodra een hacker 'binnen' is zijn echt alle gegevens toegankelijk. Om de kans op een hack te verkleinen moet er echt geprofessionaliseerd worden. Bovendien vraagt de nieuwe BIO-norm (Baseline Informatiebeveiliging Overheid) hier ook om.

Benodigde middelen voor goede informatiebeveiliging

- Om dit te realiseren is extra software nodig, moeten pentesten uitgevoerd worden en zijn beleidsmakers nodig die de documentatie op orde kunnen brengen en borgen dat het beleid nageleefd wordt.
 - Benodigde financiële middelen: € 280.000 (Software, pentesten, beleidsmaker)

4 Financiën

In dit hoofdstuk is opgenomen wat de meerkosten zijn per scenario in totaal en per gemeente. Ook is een gefaseerde opbouw voor scenario 2 opgenomen. Tot slot is informatie opgenomen over de ontwikkeling van het gemeentefonds.

4.1 Meerkosten per scenario

Voor alle drie de scenario's is een uitwerking in ontwikkelpunten gemaakt. Deze ontwikkelpunten zijn in het overzicht hieronder weergegeven. In de eerste kolom is de naam van het scenario en het bijbehorende kwaliteitsniveau opgenomen. De kleur van de volgende kolom verwijst naar de portefeuille:

Rood: Brandweer

Paars: Crisisbeheersing

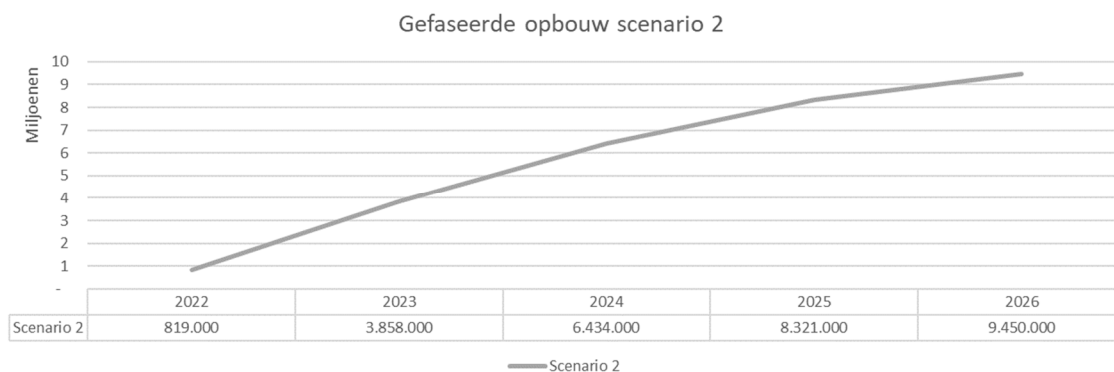
Blauw: Informatievoorziening

In de laatste kolommen zijn respectievelijk opgenomen de meerkosten van het ontwikkelpunt en (voor zover herleidbaar) de nu in de begroting opgenomen kosten.

1	Scenario 1: basis beperkt op orde Kwaliteit: bijna voldoende		1.1	Vakbekwaam worden en blijven	4.450.000	896.000
			1.2	Versterken piketorganisatie	1.150.000	-
				Subtotaal	5.600.000	
				Scenario 1	5.600.000	
2	Scenario 2: basis op orde Kwaliteit: goed		2.1	Omgevingswet	1.000.000	128.000
			2.2	Hoogbouw	250.000	32.000
				Subtotaal	1.250.000	
			2.3	Professionalisering Bevolkingszorg	p.m.	
			2.4	Multi Intelligence Center	1.000.000	200.000
			2.5	Doorontwikkeling netwerkfunctie veiligheidsregio	250.000	-
			2.6	Voorbereiding op gevolgen klimaatverandering	150.000	55.000
			2.7	Beperken impact digitale verstoringen	100.000	7.000
			2.8	Energietransitie (deel 1)	100.000	-
				Subtotaal	1.600.000	
3	Scenario 3: toekomstbestendig Kwaliteit: toonaangevend		2.9	Doorontwikkeling informatievoorziening en informatiebeveiliging	1.000.000	617.000
					1.000.000	
				Scenario 2 (inclusief 1)	9.450.000	
			3.1	Toekomstbestendig materieel	800.000	-
			3.2	Inzet extra wijkbrandweermannen	550.000	934.000
			3.3	Professionalisering evenementenadviesing	400.000	591.000
			3.4	Uitbreiding medische taken BRW	300.000	-
			3.5	Adviesing waterveiligheid (risicobeheersing)	100.000	-
				Subtotaal	2.150.000	
			3.6	Energietransitie (deel 2)	1.000.000	-
			3.7	Terrorisme Gevolg Bestrijding	140.000	212.000
			3.8	Operationele beeldregie	130.000	233.000
			3.9	Voorbereiding op ongekende crises	100.000	-
				Subtotaal	1.370.000	
			3.10	Toegenomen behoefte aan actuele informatie tijdens incident	100.000	283.000
			3.11	Verbetering digitale mogelijkheden medewerkers VRR	80.000	-
				Subtotaal	180.000	
				Scenario 3 (inclusief 1 en 2)	13.150.000	

De VRR heeft enkele jaren nodig om de voorgestelde nieuwe technieken en werkwijzen in de organisatie te implementeren. De opbouwsnelheid wordt mede bepaald door de arbeidsmarkt, de doorlooptijd van Europese aanbestedingen en het contracteren van capaciteit op oefenterreinen. Daarom is per ontwikkelpunt een fasering opgebouwd waarbij rekening wordt gehouden met de verwachte personele instroom, het moment waarop afschrijvingen beginnen etc.

Deze fasering leidt tot onderstaande opbouw voor scenario 2:

4.2 Meerkosten per scenario per gemeente

Op basis van de gefaseerde opbouw, weergegeven in het vorige hoofdstuk, is een overzicht opgesteld met de financiële gevolgen van scenario 2 per gemeente. De berekening is gemaakt met de beoogde nieuwe kostenverdeelsleutel, gebaseerd op evenredigheid met de inkomsten vanuit het gemeentefonds.

Om financiële gevolgen voor gemeenten op de korte termijn te voorkomen, is er vanuit gegaan dat de meerkosten in 2022 gefinancierd worden vanuit de reserve.

Voor de beeldvorming is in de eerste kolom ook de totale gemeentelijke bijdrage opgenomen uit de begroting 2022, dus inclusief FLO, DVO+ en IOV-gelden.

Meerkosten ontwikkelagenda					
Gemeente	2022 (ongewijzigd)	2023	2024	2025	2026
Albrandswaard		€ 52.000	€ 87.000	€ 113.000	€ 128.000
Barendrecht		€ 103.000	€ 172.000	€ 222.000	€ 253.000
Brielle		€ 45.000	€ 74.000	€ 96.000	€ 109.000
Capelle aan den IJssel		€ 165.000	€ 275.000	€ 355.000	€ 404.000
Goeree-Overflakkee		€ 165.000	€ 276.000	€ 357.000	€ 405.000
Hellevoetsluis		€ 92.000	€ 153.000	€ 199.000	€ 225.000
Krimpen aan den IJssel		€ 65.000	€ 108.000	€ 140.000	€ 159.000
Lansingerland		€ 130.000	€ 216.000	€ 280.000	€ 318.000
Maassluis		€ 76.000	€ 127.000	€ 164.000	€ 186.000
Nissewaard		€ 211.000	€ 352.000	€ 455.000	€ 517.000
Ridderkerk		€ 110.000	€ 183.000	€ 237.000	€ 269.000
Rotterdam		€ 2.171.000	€ 3.620.000	€ 4.682.000	€ 5.317.000
Schiedam		€ 231.000	€ 386.000	€ 499.000	€ 566.000
Vlaardingen		€ 204.000	€ 341.000	€ 440.000	€ 500.000
Westvoorne		€ 38.000	€ 63.000	€ 82.000	€ 93.000
ten laste van algemene reserve	€ 819.000				
Totaal	€ -	€ 3.858.000	€ 6.433.000	€ 8.321.000	€ 9.449.000
Voorne aan Zee		€ 175.000	€ 290.000	€ 377.000	€ 427.000

4.3 *Verschuivingen in begroting*

Een aantal in- en externe ontwikkelingen in de afgelopen jaren hadden veel impact en noodzaakten de veiligheidsregio Rotterdam-Rijnmond om daar al middelen voor vrij te maken. Daar stond geen uitbreiding van inkomsten tegenover. In de praktijk is dit dan ook ten koste gegaan van het budget op andere terreinen, waaronder vakbekwaamheid en personele capaciteit en slagkracht. Een globale analyse van Berenschot¹¹ laat zien dat er ongeveer € 5 mln. geschoven is van bestaande naar nieuwe taken.

Het betreft onder andere:

• Veilig Leven	€ 0,9 mln.
• Business Intelligence	€ 0,4 mln.
• Mobiele data terminals (MDT)	€ 0,3 mln.
• Crisiscommunicatie	€ 0,3 mln.
• Geo-voorzieningen	€ 0,3 mln.
• Operationele beeldregie	€ 0,2 mln.
• Terrorisme gevolg bestrijding	€ 0,2 mln.
• Omgevingswet	€ 0,1 mln.

Voor deze en andere ontwikkelingen zijn alleen de hoogst noodzakelijke middelen vrijgemaakt. Dat betekent dat veel van bovengenoemde onderwerpen ook terugkomen in de nu voorgestelde ontwikkelpunten.

¹¹ Overkoepelende rapportage Ontwikkelagenda VRR d.d. 1 mei 2021

4.4 Ontwikkeling van het gemeentefonds

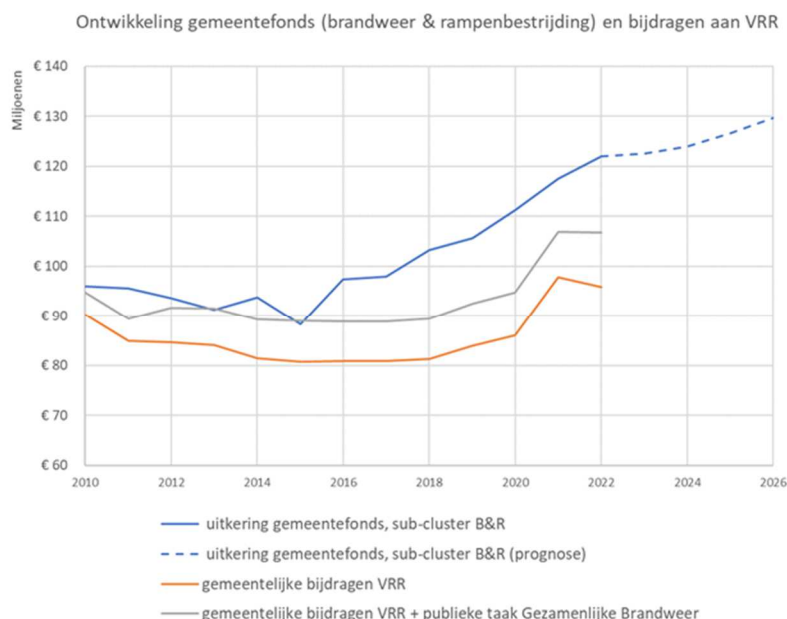
In de eerder genoemde rapportage van Berenschot is de volgende tekst opgenomen:

De financiering van veiligheidsregio's wordt grotendeels bepaald door gemeentelijke bijdragen en een rechtstreekse uitkering vanuit het Rijk, de Brede Doeluitkering Rampenbestrijding (BDuR). Vanuit de gemeentelijke bijdragen wordt de reguliere basisdienstverlening bekostigd. De algemene uitkering in het gemeentefonds kan vrij worden besteed. De fondsbeheerders hanteren een clusterindeling om de kosten van gemeenten zo goed mogelijk te benaderen. Het sub-cluster Brandweer & Rampenbestrijding valt vrijwel volledig samen met de taken die wettelijk bij de veiligheidsregio zijn belegd. Veel regio's gebruiken daarom de omvang en onderlinge verhoudingen in dit cluster als referentiepunt en als basis voor de kostenverdeling.

Daarbij moet worden opgemerkt dat gemeenten ook lokale kosten hebben voor brandweer & rampenbestrijding, bijvoorbeeld voor bluswatervoorzieningen en bevolkingszorg. Daar staat tegenover dat VRR op verzoek van gemeenten ook niet-wettelijke taken uitvoert, bijv. de coördinatie van activiteiten bij hoog-risico evenementen en toezicht op brandpreventie.

Het spreekt voor zich dat de gemeentelijke bijdragen aan de veiligheidsregio ook afhangen van het kwaliteits- en ambitieniveau van de veiligheidsregio.

In onderstaande figuur zijn de ontwikkelingen van de inkomsten (het genoemde sub-cluster) zichtbaar in de blauwe lijn. Op basis van de meest recente gemeentefondscirculaire¹² zijn ook de jaren 2023 t/m 2026 opgenomen. De bijdragen van gemeenten zijn weergegeven in de oranje lijn. Omdat de gemeente Rotterdam ook bijdraagt aan de publieke taak die de Gezamenlijke Brandweer (GB) uitvoert, moet deze bijdrage worden meegenomen in de vergelijking. De totale gemeentelijke bijdragen zijn in de lichtgrijze lijn weergegeven.

Berenschot stelde dat het “opvallend is:

- dat na realisatie van de bezuinigingsopgave van € 10 mln. in de periode 2011-2014 de gemeentelijke bijdragen tot 2018 niet zijn gestegen en pas daarna weer een stijging vertonen die vrijwel volledig veroorzaakt wordt door FLO (met name in 2021) en CAO-ontwikkelingen en
- dat het verschil tussen gemeentelijke inkomsten (blauwe lijn) en uitgaven (grijze lijn) in de periode 2010-2021 fors gestegen is.

¹² Septembercirculaire gemeentefonds, 27 september 2021, volumes 2021(1), lopende prijzen

Voor de volledigheid zijn in onderstaande tabel de inkomsten in het sub-cluster Brandweer & Rampenbestrijding voor de komende jaren opgenomen, op basis van de eerder genoemde septembercirculaire.

	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Albrandswaard	€ 1.455.218	€ 1.510.327	€ 1.517.216	€ 1.534.437	€ 1.567.158	1.605.046
Barendrecht	€ 2.860.290	€ 2.968.609	€ 2.982.149	€ 3.015.998	€ 3.080.313	3.154.782
Brielle	€ 1.239.024	€ 1.285.946	€ 1.291.811	€ 1.306.474	€ 1.334.334	1.366.592
Capelle aan den IJssel	€ 4.573.015	€ 4.746.194	€ 4.767.842	€ 4.821.961	€ 4.924.786	5.043.846
Goeree-Overflakkee	€ 4.591.017	€ 4.764.878	€ 4.786.611	€ 4.840.943	€ 4.944.172	5.063.702
Hellevoetsluis	€ 2.553.791	€ 2.650.503	€ 2.662.592	€ 2.692.815	€ 2.750.237	2.816.726
Krimpen aan den IJssel	€ 1.798.624	€ 1.866.738	€ 1.875.252	€ 1.896.537	€ 1.936.980	1.983.808
Lansingerland	€ 3.597.095	€ 3.733.317	€ 3.750.344	€ 3.792.913	€ 3.873.795	3.967.447
Maassluis	€ 2.110.578	€ 2.190.505	€ 2.200.496	€ 2.225.473	€ 2.272.930	2.327.880
Nissewaard	€ 5.853.636	€ 6.075.312	€ 6.103.022	€ 6.172.296	€ 6.303.915	6.456.318
Ridderkerk	€ 3.051.756	€ 3.167.325	€ 3.181.771	€ 3.217.886	€ 3.286.506	3.365.960
Rotterdam	€ 70.753.804	€ 73.433.238	€ 73.768.167	€ 74.605.490	€ 76.196.405	78.038.515
Schiedam	€ 6.415.169	€ 6.658.111	€ 6.688.478	€ 6.764.397	€ 6.908.644	7.075.666
Vlaardingen	€ 5.666.324	€ 5.880.906	€ 5.907.729	€ 5.974.786	€ 6.102.194	6.249.720
Westvoorne	€ 1.052.042	€ 1.091.882	€ 1.096.863	€ 1.109.313	€ 1.132.968	1.160.358
	€ 117.573.404	€ 122.025.812	€ 122.582.366	€ 123.973.743	€ 126.617.361	€ 129.678.391

Overige Eigen Middelen

Gemeenten kunnen hun middelenbehoefte ook dekken uit inkomsten OZB en Overige Eigen Middelen (OEM). Bij de algemene uitkering uit het gemeentefonds wordt daarom gerekend met een opslag: de beschikbare capaciteit van gemeenten om middelen te dekken uit overige eigen middelen. In de bedragen die in deze bijlage zijn opgenomen, is geen rekening gehouden met deze OEM-opslag. Doorrekening hiervan zou de 'fictieve inkomsten' verder laten stijgen.

Overig OOV

Naast het sub-cluster Brandweer & Rampenbestrijding kent het gemeentefonds ook een sub-cluster Overig OOV. Dit sub-cluster omvat taken in de sfeer van handhaving, toezicht en preventie (stads- en dorpswachten, criminaliteitspreventie, cameratoezicht, APV-handhaving, bijzondere wetten), beleids- en planvorming, integrale veiligheid (beleidsformulering, regie veiligheidsprojecten), HALT-bureaus, veiligheidshuizen, dierenbescherming, opsporing en ruiming explosieven en overige beschermende maatregelen (zoals reddingswezen, strandbewaking, lijkschouwing). Ook het tegengaan van radicalisering en jihadisme behoort tot dit sub-cluster.

Bij enkele (DVO+)-taken van de VRR is er een relatie met de taken in (en dus ook de inkomsten uit) dit sub-cluster. In alle overzichten in deze bijlage zijn de inkomsten uit dit sub-cluster echter bewust buiten beschouwing gelaten.